

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií
Katedra politologie

Bakalářská práce

na téma

**Autonomní společenství Baskicko –
jeho politický systém a legislativní
zakotvení autonomie v rámci Španělského
království**

Autorka práce: **Adéla Hašková**
Vedoucí práce: **PhDr. Lada Šušlíková, PhD.**
Praha 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu uvedené v Seznamu literatury a zdrojů.

1. Vlastní text práce bez anotací a příloh má celkem 136 938 znaků s mezerami (včetně poznámek pod čarou), tj. 76 normostran.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Trutnově dne

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Ladě Šušlíkové, PhD., za její cenné připomínky a přínosnou spolupráci.

Anotace

Bakalářská práce „Autonomní společenství Baskicko – jeho politický systém a legislativní zakotvení autonomie v rámci Španělského království“ se zabývá politickým vývojem baskického regionu a analyzuje současnou podobu politického systému Autonomního společenství Baskicko. Kvůli pochopení dnešní situace je první část práce věnována novodobé historii vývoje Baskicka, stručně nastíněny jsou i počátky moderního baskického nacionalismu a jeho důsledky na podobu baskického stranického systému a na fragmentaci společnosti. Druhá část práce pojednává o aktuální podobě baskického politického systému, o jeho fungování a o jeho legislativním zakotvení ve Španělské ústavě z roku 1978 a v Autonomním statutu Baskicka z roku 1979. V této stěžejní analýze byly reflektovány všechny důležité aspekty, které se podílí na specifické formě samosprávy – je zde detailně popsán institucionální rámec baskického politického systému, administrativní organizace teritoria a stranický a volební systém.

Annotation

The bachelor thesis "The Basque Autonomous Community – its political system and legislative autonomy embodiment within the Kingdom of Spain" deals with the political history of the Basque Country and analyzes the present political system of the Basque Autonomous Community. The first part explains the contemporary situation by turning to the modern history of the Basque Country development, outlines the beginning of Basque nationalism and its consequences which formed the Basque party system and fragmented the society. The second part concerns the present form of the Basque political system, its functioning and its legislative embodiment in the Spanish Constitution of 1978 and in the Statute of Autonomy of 1979. This fundamental analysis takes into account all important aspects which form the specific self-government – therefore the thesis describes the institutional frame of the Basque political system, the administrative organization of the territory and the party and electoral system.

Klíčová slova

Autonomní společenství Baskicko, politický systém, baskická autonomie, nacionalismus, Baskicko, stranický systém, volby, historie, Autonomní statut Baskicka

Keywords

Basque Autonomous Community, , political system, Basque autonomy, nationalism, Basque Country, party system, elections, history, Statute of Autonomy of the Basque Country

Obsah

OBSAH	6
ÚVOD	8
1. HISTORIE A VÝVOJ BASKICKA	12
1.1. BASKICKO	12
1.2. BASKICKÝ NACIONALISMUS V 19. STOLETÍ.....	15
1.2.1. Vznik moderního baskického nacionalistického hnutí	15
1.2.2. Obsah baskického nacionalismu.....	16
1.3. BASKICKÝ NACIONALISMUS VE 20. STOLETÍ.....	17
1.3.1. 20. léta	17
1.3.2. 30. léta	18
1.3.3. Éra frankismu	19
1.3.4. 60. a 70. léta 20. století.....	21
1.4. DOBA ZMĚN: BASKICKÁ CESTA K AUTONOMII	23
1.4.1. Volby 1977 a přijetí nové ústavy	24
1.4.2. Volby 1979.....	25
1.5. GENEZE POLITICKÉHO SYSTÉMU AUTONOMNÍHO SPOLEČENSTVÍ BASKICKO.....	26
1.5.1. 80. a 90. léta	26
1.5.2. 1993–2000: Regionální strany v Madridu na vrcholu politické moci	27
1.6. VÝVOJ POLITICKÉ SITUACE V ASB V POSLEDNÍCH LETECH	28
1.6.1. 2005: Krach plánu Ibarretxe	28
1.6.2. Spory o referendum.....	31
1.6.3. 2009: Přelomový volební rok.....	33
2. POLITICKÝ SYSTÉM BASKICKA	35
2.1. REGIONÁLNÍ STRANICKÝ SYSTÉM AUTONOMNÍHO SPOLEČENSTVÍ BASKICKO	35
2.1.1. Hlavní politické strany Baskicka	35
2.1.2. Typologie stranického systému Baskicka	43
2.2. ŠPANĚLSKÁ ÚSTAVA 1978: POSTOJ K REGIONALISMU.....	46
2.2.1. Exkluzivní pravomoci státu.....	47
2.2.2. Kompetenční spory	48
2.2.3. Další ústavní ustanovení.....	50
2.2.4. <i>Concierto Económico</i> a regulace daňových odvodů.....	51
2.3. KOMPETENCE ASB ZAKOTVENÉ V AUTONOMNÍM STATUTU 1979	52
2.3.1. Vylučné pravomoci Autonomního společenství Baskicka	52
2.3.2. Další ustanovení Autonomního statutu Baskicka.....	54

2.3.3. <i>Kompetence mimo jurisdikci ASB</i>	56
2.4. LEGISLATIVNÍ A EXEKUTIVNÍ INSTITUCE AUTONOMNÍHO SPOLEČENSTVÍ	
BASKICKO; VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉM.....	56
2.4.1. <i>Moc zákonodárná</i>	57
2.4.2. <i>Volby a volební systém</i>	60
2.4.3. <i>Moc výkonná</i>	65
ZÁVĚR	73
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	79
SEZNAM ZKRATEK.....	90

Úvod

Tato práce se zabývá analýzou politického systému Autonomního společenství Baskicko (baskicky *Euskal Autonomia Erkidegoa*, španělsky *Comunidad Autónoma del País Vasco*) a jeho specifiky. Jedná se o region s velmi dlouhou historií, jehož obyvatelé si dodnes uchovali silné národní povědomí.

Autonomní společenství Baskicko (dále ASB) je součástí Španělského království, které je z hlediska územně-správního uspořádání možné označit jako silně decentralizovaný tzv. regionální stát nebo tzv. quasi-federativní model, tzn. stát autonomií (*Estado de las autonomías*) [Gunther, Montero 2009: 45], přestože dle ústavy jde o stát unitární. Politický systém ASB je v tomto kontextu velmi specifický, ať už z hlediska míry autonomie (jež je v mnoha ohledech *de facto* nejvyšší v rámci celého Španělska) či z hlediska role nacionalismu, částečně velmi iracionálního, jehož vliv na společensko-politickou situaci je stále značný.

Záměrem této práce je objektivně analyzovat politickou situaci, ve které se nyní ASB nachází, a předložit informace, které jsou klíčové pro pochopení fungování jeho politického systému. Baskický model autonomie je komparativně zasazen do rámce celého Španělského království (pouze velmi okrajově, neboť komparace není náplní této práce), aby bylo zřetelné, jak výjimečným fenoménem je baskický nacionalismus, jeho dopady na politické uspořádání a bilaterální vztahy s centrem. Za použití politologického teoretického rámce (typologie stranického systému, typologie modelu vládnutí) jsou analyzovány dílčí funkční aspekty baskického politického systému. Cílem práce je také odpovědět na otázku, které faktory ovlivnily institucionální podobu ASB a jakým státním zřízením se inspirovali tvůrci Autonomního statutu 1979.

Toto téma jsem si zvolila, neboť jsem přesvědčena o tom, že baskický model autonomie je zajímavým objektem pro odbornou analýzu. V tuzemských médiích se v souvislosti s Baskickem setkáváme především s fenoménem terorismu, jenž tak zastiňuje ostatní aspekty politického života

v tomto autonomním společenství – účelem této práce je proto poskytnout objektivní a detailní rozbor baskického politického systému a zasadit jej do společensko-historického kontextu. Jedním z motivů, které mě vedly ke zvolení tohoto tématu, byly výsledky baskických regionálních voleb z roku 2009, respektive důsledky, které přinesly (poprvé od roku 1980 nejsou ve vládě zastoupeni nacionalisté). Alternace vlády je příhodným momentem k bilanci a zhodnocení dlouholeté vlády nacionalistů.

Mým cílem je také zodpovědět (mimo jiné) následující otázky: jaký faktor hraje rozhodující roli při vytváření koaliční či opoziční spolupráce stran v baskickém parlamentu? Jaké modely vládnutí posloužily jako zdroj inspirace při tvorbě baskického institucionálního rámce? Jaký vliv má volební systém na složení baskického parlamentu?

Struktura práce byla zvolena tak, aby nebyl vynechán žádný z nejdůležitějších faktorů, které ovlivnily a stále ovlivňují podobu baskického politického systému.

První část práce mapuje historicko-politický vývoj baskického regionu od konce 19. století až do současnosti. V této kapitole je velmi stručně nastíněn i fenomén subverzivního, etnicko-politického terorismu¹, jenž prostřednictvím organizace Baskicko a jeho svoboda (*Euskadi Ta Askatasuna*; ETA) od konce 60. let až doposud výrazně negativně narušuje baskické společenské i politické prostředí.

Druhá část práce je zaměřena na analýzu legislativního rámce autonomie ASB v její současné podobě a zahrnuje především prezentaci obsahu Španělské ústavy z roku 1978 (z hlediska jejího postoje k regionalismu) a obsahu Autonomního statutu z roku 1979 (ten je možno zjednodušeně klasifikovat jako „regionální ústavu“ ASB). Vytvoření autonomních společenství mělo za následek i konsolidaci jejich vlastních, s regionální sociopolitickou strukturou korespondujících stranických

¹ V etnicko-politickém terorismu podle Maxmiliána Strmisky [Strmiska 2000: 15] „hraje rozhodující roli spíše etnický moment konfliktu, který z dlouhodobého hlediska převažuje nad ryze ideologickými motivy a prvky...“.

systemů. Hlavní baskické strany, které vždy hrály a stále hrají zásadní roli v artikulaci autonomistických zájmů, proto budou v druhé části práce představeny hned v jejím úvodu, neboť budou často zmiňovány v následujících částech kapitoly.

Z důvodu dosažení co největší autenticity, objektivity a faktické přesnosti byly informace při tvorbě této práce čerpány především z primárních zdrojů, tj. z legislativních i jiných dokumentů, oficiálních internetových stránek institucí, politických stran, hnutí či zpravodajských deníků.

Sekundární zdroje byly vybírány s rozmyslem, přičemž nejdůležitějším kritériem byla opět jejich autentičnost a především důvěryhodnost (jedná se o vědecké texty, zaštitěné prestižními institucemi, organizacemi či periodiky). Významná část autorů, jejichž texty byly při tvorbě této práce použity, je přímo spjata s baskickým regionem – jedná se často o akademiky, kteří působí či působili na půdě baskických či španělských univerzit a jejichž názor z tohoto důvodu považuji za velmi relevantní, neboť v mnoha případech vyplývá z osobní zkušenosti autora. Mnoho prací španělských či baskických autorů bylo k dispozici i v anglickém jazyce, který pro četbu vědeckých textů preferuji, proto v seznamu literatury dominují anglické názvy monografií.

Co se týká dostupnosti informací, nezaznamenala jsem větší problémy. Orientace v oficiálních internetových zdrojích byla díky přehledné strukturaci webových portálů velmi dobrá. Vzhledem k tomu, že i okruh vědeckých pracovníků zabývajících se „baskickou otázkou“ je velmi rozsáhlý, a to nejen v rámci Španělska, ale např. i západní Evropy, snažila jsem se kvůli zachování své nestrannosti a objektivity své práce dát prostor různým vědeckým úhlům pohledu na danou problematiku.

Z důvodu hrozící deformace při převodu do českého jazyka jsem se rozhodla uvádět španělská a baskická ženská příjmení (např. Consuelo Laiz Castro, Gloria Toticagüena) v původním tvaru, k čemuž mi vedoucí práce poskytla souhlas. Přechylování by obzvláště u baskických jmen, která

v českém prostředí nebyla dosud použita, bylo velmi sporné a mohlo by dojít k omylu a zmatení osob.

Vzhledem k faktu, že v Autonomním společenství Baskicko jsou jako oficiální jazyky ustanoveny jak španělština (kastilština), tak baskičtina, uvádím původní názvy a výrazy v obou těchto jazycích (s výjimkou situací, kdy je obecně používán pouze jeden z nich). Existuje-li český ekvivalent těchto názvů, je v textu také uveden.

V mnoha částech práce formou českého překladu cituji úryvky z originálních španělských (respektive baskických) dokumentů a textů. Pro dosažení co největší objektivity a autenticity je tento český překlad doplněn původním španělským zněním citace.

Vzhledem k tomu, že tato práce čerpala velkou část informací z internetových zdrojů, není u každého z nich uvedeno datum poslední aktualizace z důvodu přehlednosti poznámkového aparátu. Všechny použité adresy byly znovu zkontrolovány a aktualizovány ke dni 8. 5. 2010, jak je uvedeno v Seznamu literatury a zdrojů.

1. Historie a vývoj Baskicka

1.1. Baskicko

Autonomní společenství Baskicko (baskicky *Euskal Autonomia Erkidegoa*, španělsky *Comunidad Autónoma del País Vasco*) je jedním ze 17 autonomních regionů neboli tzv. autonomních společenství (*comunidades autónomas*) Španělského království. Nachází se na severu Pyrenejského poloostrova podél Biskajského zálivu (baskicky *Bizkaiko Golkoa*, španělsky *Golfo de Vizcaya*). Rozkládá se na ploše 7.234² km² a jeho populace čítá 2.129.339 obyvatel³.

Teritoriální vymezení pojmu „Baskicko“ (*Euskadi* nebo *País Vasco*) není jednoznačné, proto je třeba hned v úvodu specifikovat používanou terminologii: Autonomní společenství Baskicko (v textu ASB) je oficiální název administrativního celku, který *de iure* vznikl v roce 1979 schválením Autonomního statutu (*Estatuto de autonomía del País Vasco*), tedy dokumentu, v němž je zakotven právní rámec baskické autonomie. Součástí ASB v jeho aktuální podobě jsou tři historické provincie: Álava/Araba⁴ (hlavní město Vitoria), Guipúzcoa/Gipuzkoa (hlavní město San Sebastián) a Vizcaya/Bizkaia (hlavní město Bilbao).

Za tzv. „historické Baskicko“ (baskicky *Euskal Herria*, španělsky *Vasconia*) je považováno teritorium rozsáhlejší, zahrnující oblast v hranicích dnešního autonomního společenství *Comunidad Foral de Navarra*⁵ a západní část francouzského departamentu *Pyrénées-Atlantiques*, tzv. *Iparralde*.

² http://www.basques.euskadi.net/t32-7832/en/contenidos/noticia/presentacion_pais_08/en_p_pais/p_pais.html

³ Populace podle pohlaví 2005 (*Población según el sexo por grupos de edad, a 31/XII/2005*). Baskický statistický institut EUSTAT (*Euskal Estatistika Erakundea; Instituto Vasco de Estadística*). Dostupné na WWW: <http://www.eustat.es/estadisticas/idioma_i/censo.html>.

⁴ První název provincie je španělský, za lomítkem pak následuje jeho baskický ekvivalent.

⁵ Autonomní společenství Navarra vzniklo v roce 1982 – španělská část historického regionu Baskicko je tak v současné době rozdělena mezi 2 autonomní společenství. [http://www.navarra.es/home_es/Navarra/Asi+es+Navarra/Historia+y+cultura/Historia+contemporanea.htm] Politicky, historicky a do jisté míry i kulturně jsou již Navařané znatelně vzdálení obyvatelům ostatních provincií španělského Baskicka, tzv. *Vascongadas*. [Collins 1997: 247]

Od 7. století existovalo na části baskického území Baskické vévodství (*Ducado de Vasconia*), které bylo *de facto* nezávislým státním útvarem⁶. V raném středověku však vévodství zaniklo a španělské území historického Baskicka bylo rozděleno postupně mezi království Pamplonské (v 11. století), Navarrské, Leónské a nakonec bylo ovládnuto královstvím Kastilským⁷ (jehož součástí byly od 13. století provincie Vizcaya, Álava a Guipúzcoa⁸, zatímco Navarra byla připojena až v roce 1512⁹). Od počátku 16. století byly všechny provincie španělského Baskicka (Álava, Vizcaya, Guipúzcoa, Navarra) součástí sjednoceného Španělského království (*Reino de España*), přičemž v jeho rámci využívaly určitých privilegií, tzv. *fueros*.¹⁰ Určitý stupeň autonomie získaly tři baskické provincie za 2. republiky, ovšem s nástupem Francisca Franca o své výsadní postavení přišly. Teprve na konci 70. let, po konci jeho režimu, jej získaly zpět.

Za jeden z hlavních indikátorů sdílené historie historického Baskicka je považován společný jazyk, baskičtina (baskicky *Euskara* či *Euskera*, španělsky (*El*) *Vasco*). Baskičtina je natolik specifická a unikátní, že ji nelze zařadit do žádné základní jazykové skupiny. Je značně odlišná od indoevropské lingvistické rodiny a není oficiálně doložena podobnost s jiným jazykem. Stejně „problematický“ je i samotný původ baskického národa, který dosud není vědecky doložen. Není prokázána příbuznost s dalšími národy (a to ani neindoevropskými) a jednou z relevantních teorií je tvrzení, že jde o autochtonní obyvatelstvo poloostrova. Tato výjimečná historická svébytnost baskického národa vždy působila jako důležitý faktor při politickém vývoji regionu, promítla se i do specifické národní povahy Basků a stala se základem legitimacy jejich autonomistických požadavků.¹¹

⁶ <http://kondaira.net/esp/Euskara.html>

⁷ <http://kondaira.net/esp/Historia.html>

⁸ <http://www.historiasiglo20.org/HE/4a.htm>

⁹ <http://www.historiasiglo20.org/HE/5a.htm>

¹⁰ <http://kondaira.net/esp/Historia.html>

¹¹ <http://basque.unr.edu/16/16.1t/16.1.1.faq1.htm>

V současné době většina obyvatel ASB (v roce 2005 celkem 1.561.220) používá jako první (mateřský) jazyk španělštinu (*español*) neboli kastilštinu (*castellano*), zatímco baskicky hovoří jako prvním jazykem jen menšina (413.452)¹². Největší procento baskicky hovořících obyvatel je evidováno v provinciích Guipúzcoa a Vizcaya [Zallo, Ayuso 2009: 45].

Baskové jsou tradičně nábožensky založení, většinové vyznání je římskokatolické (dle údajů z roku 2001, uveřejněných v souhrnném výzkumu *Ikuskerak 2007*, se k tomuto vyznání hlásí 80 % žen a 68 % mužů)¹³.

Baskicko je spolu s Katalánskem a Galicií¹⁴ řazeno mezi španělské tzv. historické regiony neboli tzv. historické národy/národnosti (*Nacionalidades históricas*), což bylo zohledněno v 70. letech 20. století při vytváření decentralizované struktury nového demokratického Španělska, kdy právě tyto regiony byly obdařeny v krátkém časovém horizontu širokou autonomií¹⁵. Stále však nedošlo k plné konsolidaci politické situace a požadavky na významné rozšíření již tak široké autonomie jsou baskickými nacionalisty razantně prosazovány dodnes – radikálně nacionalistické strany dokonce požadují nezávislost.

¹² Populace podle bydliště, mateřského jazyka a pohlaví 2005 (*Población por la zona de residencia y la lengua materna, según el sexo, 2005*). Baskický statistický institut EUSTAT (*Euskal Estatistika Erakundea; Instituto Vasco de Estadística*). Dostupné na WWW: <http://www.eustat.es/estadisticas/idioma_i/censo.html>.

¹³ Výzkum veřejného mínění. *Ikuskerak – I, Diciembre 2007. Diferencias de opinión entre mujeres y hombres de la CAPV*. (Názorové rozdíly mezi ženami a muži v Autonomním společenství Baskicka), Gobierno Vasco, str. 8. Staženo dne 14. 2. 2010 z WWW: <http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/contenidos/informe_estudio/ikuskerak_1/es_ikus1/ad_juntos/07ikuskerak01.pdf>

¹⁴ Tyto regiony dosáhly určitého stupně autonomie i za 2. španělské republiky. [Kunská 2007: 4]. Někdy je k nim přiřazována i Andalusie (neboť získala autonomii v rámci tzv. „rychlé cesty“, tzn. v krátké době získala rozsáhlé pravomoci stejně jako ostatní historické regiony [Kunská 2007: 5]) nebo Navarra (dnes tvoří samostatné autonomní společenství, ale *de facto* je součástí území historického Baskicka, a to jak z historického hlediska, tak z lingvistického – v severních provinciích stále přetrvává baskičtina).

¹⁵ Již na počátku procesu decentralizace se vytvořily dva názorové proudy – pravice prosazovala autonomii pouze pro historické regiony, levice naopak zastávala názor, že rovnocenné kompetence mají získat všechny španělské regiony (tento postoj byl kritiky označován jako *Café para todos*, tedy „káva pro všechny“). [Kunská 2007: 5]

1.2. Baskický nacionalismus v 19. století

1.2.1. Vznik moderního baskického nacionalistického hnutí

Konec 19. století byl symbolizován enormním nárůstem imigrantů do Baskicka, jenž souvisel s rychlým průmyslovým rozvojem provincií Vizcaya a Guipúzcoa a s konsekventním nárůstem počtu pracovních míst. Přitom až do poloviny 19. století byla baskická ekonomika závislá na zemědělství¹⁶ [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 522]. Následkem migračního pohybu nově příchozí Španělé a jejich potomci brzy početně převýšili Basky, a to ve všech provinciích [Collins 1997: 243].

Tzv. *fueros* (tedy tradiční výsady a privilegia baskických provincií, které si částečně udržely i po začlenění do španělské monarchie) byly k velké nevoli Basků s konečnou platností zrušeny v roce 1876 [Payne 1975: 54], čemuž předcházela zdlouhavá boj na jejich obranu. K tomu je třeba ještě přičíst rozvíjející se intelektuální vlivy romantismu a nacionalismu, které v této době ovlivňovaly velkou část Evropy. V těchto podmínkách koncem 19. století vzniklo i baskické nacionalistické hnutí, jehož zakladatelem se stal Sabino Arana a skupina jemu blízkých intelektuálů¹⁷. [Collins 1997: 243]

Arana v roce 1892 publikoval text s názvem „*Bizkaya por su independencia*“¹⁸ (Baskicko za svou nezávislost), kde deklaroval vůli bojovat za baskické svobody. Hlavním cílem hnutí bylo chránit a šířit baskickou kulturu a tradice prostřednictvím Baskické nacionalistické strany

¹⁶ Nyní se však hybnou silou baskické ekonomiky stala výroba železa, jejíž objem se během let 1875–1895 několikanásobně zvýšil [Payne 1975: 61], čímž se Baskicko zařadilo k nejvyspělejším regionům Španělska.

¹⁷ Životní styl bohaté měšťanské vrstvy, jež vznikla jako průvodní jev modernizačního procesu, byl v ostrém kontrastu s životním stylem imigrantů. Někde uprostřed mezi těmito dvěma společenskými póly se nacházeli drobní obchodníci a další obyvatelé z řad nižší střední třídy, kteří se cítili být znevýhodněni novými socioekonomickými podmínkami. Tato nespokojenost vedla mnoho z nich ke ztotožnění se s názory Sabina Arany a jeho stoupenců. [Balfour, Quiroga 2007: 128]

¹⁸ http://www.eaj-pnv.eu/esp/conoce_historia.asp

(*Partido Nacionalista Vasco*; PNV¹⁹), jež byla založena v roce 1895²⁰ a jejímž členem se mohl stát jen ten, jehož oba rodiče byli baskického původu. [Collins 1997: 243] Baskický nacionalismus ve své novodobé podobě tak vznikl jako reakce na překotnou modernizaci regionu, jež zahrnovala především industrializaci a masovou urbanizaci. [Balfour, Quiroga 2007: 128] V podobném kontextu se na území Španělska zrodily také další moderní nacionalismy: katalánský a galicijský [De Pablo, Mees 2005: 1].

1.2.2. Obsah baskického nacionalismu

Základní body moderního baskického nacionalismu (a zároveň programu PNV) definoval jeho „otec zakladatel“ Sabino Arana. Jeho ideologie se skládala především z přísného katolicismu, tradicionalismu a také xenofobie vůči španělským přistěhovalcům, kteří byli nacionalisty označováni pejorativním názvem *Maketos* [Sullivan 1988: 5–7].

Součástí baskického nacionalismu byl a je také jakýsi „kult výjimečnosti“, tedy přesvědčení, že baskický národ je ve světovém měřítku jedinečný. Toto přesvědčení vychází z absence jednoznačného vědeckého závěru o jejich historickém původu²¹. Dodnes není jasné, odkdy Baskové obývali Pyrenejský poloostrov (některé zdroje udávají informaci, že to bylo možná již od paleolitu [Collins 1997: 5]). Nejasnosti doprovázejí také lingvistickou debatu: baskičtina je natolik ojedinělá a specifická, že se ji dosud nepodařilo zařadit do jakékoliv jazykové skupiny [Collins 1997: 12]. Všechny tyto vědecké debaty a jejich dílčí výsledky se pak zákonitě (a často velmi účelově) promítly i do rétoriky moderních nacionalistů.

¹⁹ Dnes se tato strana oficiálně prezentuje pod bilingvním názvem *Euzko Alderdi Jeltzalea-Partido Nacionalista Vasco* EAJ-PNV (tedy Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona – Baskická nacionalistická strana) [<http://www.eaj-pnv.eu/esp/>].

²⁰ http://www.eaj-pnv.eu/esp/conoce_historia.asp

²¹ Vědecky podložený je ovšem fakt, že na základě krevního složení jsou Baskové nejméně smíšenou skupinou obyvatelstva v celé Evropě, neboť na rozdíl od ostatních národů byl odolnější proti pronikání asijských nájezdů a dalších imigračních proudů [Collins 1997: 8] a většina jejich území, izolovaného Pyrenejským masivem, nikdy nebyla dobyta římskými vojsky [Payne 1975: 10].

1.3. Baskický nacionalismus ve 20. století

1.3.1. 20. léta

Diktatura Prima de Rivery, trvající od roku 1923, měla nezamýšlený efekt – upevnění a posílení regionálních nacionalismů, podobně jako tomu bylo později za vlády Francisca Franca. [Balfour, Quiroga 2007: 130] V ekonomické oblasti zažilo Baskicko, stejně jako zbytek světa, na konci 20. let krizi. Nadále pokračovalo přistěhovalectví uchazečů o práci z jiných částí Španělska, zejména z chudšího jihu. Soutěž o omezený počet pracovních příležitostí se stala příčinou rostoucího společenského napětí a kulturní antagonismus mezi nebaskickými imigranty a Basky se v této době enormně zvětšoval. To vedlo k pronikání baskického nacionalismu i do větších měst (například Bilbaa), která přitom dříve bývala baštami liberalismu a antinacionalismu. [Collins 1997: 245]

Hlavním bodem baskických nacionalistů se stalo dosažení vysokého stupně samosprávy pro baskické provincie a jejich osvobození od kontroly ze strany centrální španělské vlády. Díky jasné definici svého programu, který se dotkl širokého okruhu lidí, se PNV z malého elitářského seskupení, jehož sympatizanty byli především mladí lidé [De Pablo, Mees 2005: 56], transformovala na silnou masovou stranu. Co se však nezměnilo, byl většinově katolický a konzervativní charakter baskické společnosti, který velkou měrou názory a cíle nacionalistů usměrňoval. [Collins 1997: 244]

A právě tato dichotomie hodnot (konzervatismus spojený s autonomistickými postoji) uvnitř PNV vedla k tomu, že se strana ve 30. letech dostala do velmi obtížné pozice v rámci španělské politické scény, která byla velmi názorově rozdělená. O to hůře tedy PNV hledala spojení. Polarizace²² byla důsledkem ustavení republikánského režimu

²² Polarizace, tj. (velká) ideologická vzdálenost mezi nejbližšími póly politického spektra [Sartori 1976: 126–128], vede podle Giovanniho Sartoriho k „polarizovanému pluralismu“, který ovšem nevytváří vhodné podmínky k úspěšnému fungování demokracie a může vyústit v pád demokracie a v následný nástup totalitního nebo autoritářského režimu [Sartori 1976: 144–145] (důkazem je definitivní nástup frankismu v roce 1939).

a vnitřního boje o moc. Konzervativní a unionističtí karlisté²³ nechtěli podporovat baskické snahy o autonomii, a tak jejich spolupráce s baskickými nacionalisty trvala pouze do roku 1932 [Sullivan 1988: 275]. Na druhé straně levicové strany zase neměly pochopení pro tradiční vazby Basků k církvi. [Collins 1997: 244]

1.3.2. 30. léta

PNV se ve 30. letech stala – zejména díky své specifičnosti²⁴ – nejsilnější baskickou stranou [De Pablo, Mees 2005: 134].

V roce 1932 se konalo referendum²⁵ o textu společného baskicko-navarrského statutu, jenž byl schválen třemi baskickými provinciemi, ovšem nikoli Navarrou.²⁶ Tímto referendem tak byla vyloučena možnost administrativního včlenění Navarry do Baskicka. Baskičtí nacionalisté však v boji za autonomii pokračovali i bez Navarry. [Puerta Sesma 2004: 15]

Text statutu byl přepracován a v roce 1933 přijat v referendu ve všech třech baskických provinciích²⁷. Ve španělském parlamentu však byl následně zamítnut, neboť po bezprostředně následujících celošpanělských volbách v roce 1933 se změnila mocenská struktura parlamentu – zvítězila koalice Unie pravicových stran (*Unión de Derechas; UD*)²⁸ – jež nebyla pro schválení statutu příznivá.

²³ Zastánci návratu dynastické linie Dona Carlose na španělský trůn [http://partidocarlista.com/?page_id=91].

²⁴ V rámci tehdejšího Baskicka se jediná PNV se lišila tím, že přijala nacionalistické symboly (vlajku, hymnu), zatímco místní republikáni, socialisté ani karlisté se neodklonili od bezvýhradné věrnosti španělskému státu. [Balfour, Quiroga 2007: 131]

²⁵ V tomto rozhodujícím referendu se volilo formou delegátů, tedy nepřímo [<http://atzoatzokoa.gipuzkoakultura.net/c22f3/index.php>].

²⁶ Podle oficiálních výsledků se pro statut formou delegovaných zástupců vyslovilo asi 38,7 % obyvatel Navarry, přičemž ke schválení dokumentu byla třeba absolutní většina. [<http://atzoatzokoa.gipuzkoakultura.net/c22f3/index.php>] Později se však ukázalo, že Navarra ve skutečnosti statut schválila: vyšlo totiž najevo, že delegáti mnoha navarrských obcí nakonec v referendu volili proti, přestože jejich obyvatelé vyjádřili statut předcházející části ratifikačního procesu svou podporu [<http://www.diariovasco.com/pg060418/prensa/noticias/Opinion/200604/18/DVA-OPI-317.html>]

²⁷ Pro se vyslovilo 88,4 % v provincii Vizcaya, 89,5 % v provincii Guipúzcoa a 46,4 % v provincii Álava. [Puerta Sesma 2004: 15]

²⁸ <http://www.historiaelectoral.com/e1933.html>

Po volebním vítězství levicové koalice pod názvem Lidová fronta (*Frente Popular*; FP) v roce 1936²⁹ využila PNV alternace a uzavřela dohodu se svým tradičním oponentem, se Španělskou socialistickou a dělnickou stranou (*Partido Socialista Obrero Español*; PSOE), aby konečně docílila schválení statutu ve španělském parlamentu. Nakonec však k tomu došlo až v říjnu 1936, po vypuknutí občanské války, a šlo víceméně o taktický krok, neboť v době schválení již byly provincie Álava a Guipúzcoa v rukou rebelů. [Balfour, Quiroga 2007: 131] Několik měsíců po volbách 1936 totiž došlo ke státnímu převratu a levicová republikánská vláda byla nahrazena pravicovými monarchisty (nacionalisty)³⁰.

Obrana nově nabytého autonomního statutu přivedla Basky k podpoře republikánů (nebyla založena na společné ideologii, nýbrž na racionálním spojení, ve kterém Baskové spatřovali lepší naději na udržení svých nově získaných výsad). Ovšem zásadním nedostatkem Basků, na který i později doplatili, byla slabá vojenská síla. Za několik měsíců došlo ke smutně proslulému bombardování Guerniky, baskické provincie byly dobyty nacionalisty a 18. 6. 1937 se nakonec vzdalo i Bilbao. Baskická autonomie tak osm měsíců poté, co byla udělena, opět zmizela v nedohlednu. [Collins 1997: 244]

1.3.3. Éra frankismu

Vzhledem k odlišnému vývoji, který se ještě znatelněji diverzifikoval v době občanské války, je třeba odlišit vývoj jednotlivých provincií historického Baskicka³¹. Álavě a Navaře byl ponechán určitý stupeň autonomie, ačkoliv velmi omezené, ve formě tradičních *diputaciones*

²⁹ <http://www.historiaelectoral.com/e1936.html>

³⁰ Tábor pravicových povstalců byl tvořen fašistickou Falangou, karlisty, monarchisty, nacionalisty a konzervativci. Na straně republikánské levice bojovali liberálové, baskičtí a katalánští nacionalisté, socialisté, komunisté a anarchisté. [<http://www.historiasiglo20.org/HE/14a-3.htm>]

³¹ Navarra a Álava se v době občanské války postavily na stranu později vítězných nacionalistů a neprobíhala zde ofenziva proti nacionalistickým povstalcům, proto v nadcházejícím režimu zaujaly příznivější postavení než Vizcaya a Guipúzcoa, které stály na straně republikánů. [Rivera Blanco 2003: 478]

forales (exekutivní orgány na úrovni provincie). [Rivera Blanco 2003: 478]
Za vlády generála Francisca Franca, trvající od roku 1939, kdy byly ukončeny boje v občanské válce, až do roku 1975, se tak oběťmi téměř nepřetržité kulturní represe staly především za války neloajální provincie Vizcaya a Guipúzcoa³², které o své tradiční výsady na dlouhá desetiletí přišly. [Collins 1997: 245]

Podmínky následného politického vývoje nebyly pro baskické nacionalisty příznivé. Franco po konečném ovládnutí země v roce 1939 určil jako jedinou povolenou státní „ideologii“ španělský nacionalismus a striktní katolicismus. Jakékoliv odchylky od oficiální linie byly trestány prostřednictvím násilných zásahů pořádkových složek³³. Baskičtina – stejně jako ostatní regionální jazyky – musela zmizet z kulturního života (bylo zakázáno její veřejné i soukromé používání, byla zcela vyřazena ze školství či administrativy atd.) [Urrutia, Irujo 2008: 168–169]. I přesto však stále přežívala v soukromé sféře jednotlivců, kteří se odmítali vzdát své lingvistické tradice. [Balfour, Quiroga 2007: 132]

V těchto podmínkách vznikla v roce 1959 organizace Baskicko a jeho svoboda (*Euskadi Ta Askatasuna*; ETA) [Abadie, Gardezabal 2003: 114], jež byla založena z popudu radikálních nacionalistů původně jako studentské hnutí [Vedeja 2009: 5], jehož členové považovali přístup umírněných nacionalistů z PNV za příliš pasivní a defenzivní. [Strmiska 2001: 10]

Do výčtu akcí pořádaných členy ETA, tzv. *Etarras*, patřilo například distribuování baskických vlajek (*ikurriñas*) během lidových festivalů a dalších kulturních událostí, pořádání tradičních výletů do hor, diskuzí apod. [Vedeja 2009: 5] Tento stále ještě poměrně neškodný charakter ETA se začal měnit v roce 1961 [Strmiska 2001: 10], kdy se poprvé pokusila

³² <http://www.kondaira.net/esp/HistoriaII.html>

³³ Cílem jejich manévrů byly především protirežimní demonstrace, nacionalistická shromáždění apod., tedy veškeré projevy odpovídající tehdejší státní definici extremismu. [Martínez-Herrera 2002: 5]

o násilnou akci, jíž mělo být vykolejení vlaku přivážejícího frankistické veterány na oficiální oslavy povstání z roku 1936 [Sancho Larrañaga 2003: 33]. Tato akce přinesla ETA publicitu, ale také okamžitý represivní zásah státu do jejích struktur. [Strmiska 2001: 10] V roce 1962 ETA oficiálně formulovala své cíle a ideologicky se přihlásila k radikálnímu baskickému nacionalismu. Ve své deklaraci vyzvala ostatní politické subjekty ke spolupráci ve jménu společného boje proti „zotročování“ Basků („*situación de avasallamiento*”).³⁴

Magnum opus baskických extremistických nacionalistů představuje v exilu sepsaná kniha Federica Krutwiga, známá pod zkráceným názvem *Vasconia*³⁵ (rok vydání 1963), která ideologii baskického nacionalismu kombinuje s marxistickými ideály [Sancho Larrañaga 2003: 82].

Vzhledem k tomu, že veškeré antisystémové aktivity byly postaveny mimo zákon, byla centrální španělská represivní politika vůči Baskicku nekompromisní. V tomto kontextu se podle Rogera Collinse přímo nabízí vysvětlení, že mnohem radikálnější a podvratnější baskický nacionalismus³⁶ vznikl právě v důsledku takového zacházení³⁷. [Collins 1997: 245] Jak vysvětluje Paddy Woodworth, „*nic neradikalizuje lid rychleji než přítomnost nedisciplinovaných a všude rozptýlených bezpečnostních složek v jejich vlastních městech a vesnicích...*“ [Woodworth 2001: 5]

1.3.4. 60. a 70. léta 20. století

60. a 70. léta se nesla ve znamení modernizace, pokračující industrializace a ekonomického rozkvětu, jenž zasáhl celé Španělsko,

³⁴ <http://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1962eta.htm>

³⁵ Toto apelativní dílo tvrdí, že Baskicko je mimořádným způsobem utlačovaná kolonie, jež může být osvobozena pouze národně osvobozenou válkou. Je zde explicitně vylíčena i podoba teroru, jenž má být v praxi aplikován na stoupence „utlačovatelského“ státu, ať už na policisty, úředníky či politiky. [Strmiska 2001: 11]

³⁶ V 70. letech 20. století se „zhrzený“ nacionalismus vyvinul dokonce v aktivní terorismus.

³⁷ Podobný názor vyjadřuje i Enric Martínez-Herrera. [Martínez-Herrera 2002: 19] Podle něj se legitimita jednání ETA stala předmětem diskurzu radikálních nacionalistů v souvislosti s „nečistou válkou“, při které docházelo k vraždění členů ETA státními agenty. Aktivita státu při potírání extremismu tak ještě posilovala odpor baskické veřejnosti vůči jeho vnucené autoritě a účinek policejních opatření v Baskicku působil spíše kontraproduktivně.

v největší míře však jeho účinky pocítily tradičně nejrozvinutější regiony (Baskicko, Katalánsko). Baskicko se opět ocitlo v roli příjemce imigrantů z chudších částí Španělska, stejně jako v 19. století [Urrutia, Irujo 2008: 169]. Současně se socio-ekonomickými změnami se zmenšoval vliv režimu na společnost a autorita státu postupně upadala³⁸. Zmírněna byla také cenzura, čímž se zlepšily podmínky pro působení a činnost různých hnutí a skupin, jež se hlásily k baskickému nacionalismu. Bylo povoleno také omezené používání baskičtiny [Sullivan 1988: 276]. [Balfour, Quiroga 2007: 132]

V 70. letech začala získávat stále větší popularitu ETA, v této době již organizace teroristického charakteru, jejíž aktivita již vygradovala k ozbrojenému boji. První vražedný atentát ETA byl spáchán 2. 8. 1968 [Idoiaga 2006: 4] a jeho obětí se stal policejní důstojník. Následně za tuto smrt zaplatil svým životem jeho vrah, lídr ETA Txabi Etxebarrieta³⁹, který zemřel při střetu se státní policií⁴⁰ a stal se tak „*prvním, který zabil a prvním, který zemřel*“⁴¹. [Strmiska 2001: 14]

Situace se ještě více radikalizovala v polovině 70. let [Abadie, Gardezabal 2003: 114–115]. Přelomovým se stal rok 1973, kdy se ETA odhodlala k extrémnímu činu: provedla atentát na tehdejšího předsedu španělské vlády, admirála Luise Carrera Blanca⁴².

PNV odmítala spolupracovat s ETA kvůli jejímu násilnému pojetí boje za nezávislost a radikálně nacionalistickým postojům. Rostoucí popularita ETA však donutila PNV modifikovat svůj program: opustila starou rétoriku o rasově čistém Baskicku, jež vycházela z původní ideologie

³⁸ To souviselo také se zhoršujícím se zdravotním stavem generála Franca, jenž pro většinu obyvatel ztělesňoval samotný režim.

³⁹ Etxebarrieta se stal prvním z tzv. „mučedníků“ (členové či příznivci ETA, kteří byli zabiti státní policií), jejichž smrti využívala ETA pro zvýšení své popularity a medializace a k formování svého obrazu oběti utlačovatelského režimu. [Strmiska 2001: 14].

⁴⁰ <http://www.20minutos.es/noticia/102189/0/tregua/eta/historia/>

⁴¹ Goio López Irasuegi o Etxebarrietovi řekl: „*Txabi fue el primero que mató y el primero que murió*“. Citováno dle WWW: <<http://www.gara.net/paperezkoa/20080607/81277/es/Mucho-mas-que-el-primero-que-mato-primero-que-murio>>.

⁴² Jejím terčem se stal kvůli svým nekompromisním protiteroristickým postojům. Zároveň měl pověst muže, který má největší šanci stát se potenciálním následníkem Francisca Franca v čele státu. [Idoiaga 2006: 4]

Sabina Arany, a za účelem získání nových voličů začala hovořit o nutnosti začlenění imigrantů do baskické společnosti. Svůj vliv se PNV snažila šířit také prostřednictvím spřátelených hnutí, asociací, svazů a tisku. [Balfour, Quiroga: 133–134]

V letech 1973–1980 byla PNV ve velmi dobré vyjednávací pozici vůči státu, neboť v tomto období akcelerovala teroristická aktivita ETA – to se projevilo především enormním nárůstem počtu obětí⁴³. PNV se snažila v jednáních přesvědčit centrální španělskou vládu, že současně s udělením široké autonomie Baskicku se situace v regionu uklidní a ETA ztratí motiv pro páchání násilné teroristické činnosti. [Gunther, Montero 2009: 73], což se ukázalo jako lichý předpoklad.⁴⁴

Záměr sestavit pro první po frankistické, demokratické volby v roce 1977 jednotnou baskickou „národní frontu“ zkrachoval na neslučitelné diverzitě politických subjektů. Přesto se PNV modernizace a modifikace programu vyplatily – stala se nejsilnější stranou v nově konstituovaném Baskicku.

1.4. Doba změn: baskická cesta k autonomii

Vedle zavádění demokratických reforem či amnestování politických vězňů minulého režimu došlo i ke zrevidování nároků na samosprávu – primárně u historických regionů (Katalánsko, Baskicko, Galície).

⁴³ V roce 1973 přišlo v souvislosti s útoky ETA o život 6 lidí, v roce 1977 10 a v následujícím roce 1978 se počet obětí zvýšil až na 66. Zatím nejvíce lidí, 92, měla ETA na svědomí v roce 1980. [http://www.mir.es/DGRIS/Terrorismo_de_ETA/ultimas_victimas/p12b-esp.htm].

⁴⁴ V následujících letech po přijetí Autonomního statutu (1979) sice intenzita teroristického násilí páchaného ETA poklesla, ovšem ani zdaleka se nepřiblížila průměří - ročně stále umíraly desítky lidí. [Martínez-Herrera 2002: 10] Již po těchto několika letech demokratizace tedy bylo jasné, že fenomén ETA rozhodně nezmizí společně se starým režimem.

1.4.1. Volby 1977 a přijetí nové ústavy

První demokratické volby po dlouhých desetiletích se konaly dne 15. 6. 1977⁴⁵. PNV v nich získala 8 mandátů v dolní komoře španělského parlamentu. Své zastoupení získaly také katalánské nacionalistické strany.⁴⁶ Katalánští a baskičtí poslanci tak mohli začít vyvíjet aktivitu přímo na půdě sněmovny, a to prostřednictvím výborů, které se měly zabývat případnými návrhy na přechod k autonomii.

V Baskicku byl ustaven prozatímní samosprávný orgán, tzv. Baskická generální rada (*Consejo General Vasco*). Ta měla charakter tzv. předautonomního režimu (*régimen preautonómico*)⁴⁷. Její funkce byla stanovena královským dekretem, vyhlášeným v lednu 1978⁴⁸ a stala se plnohodnotným partnerem v jednáních se španělským premiérem Adolfem Suárezem, jejichž předmětem byla budoucí forma autonomie Baskicka. [Arteta, Campistol, Zamora, Serrano 1995: 769] V čele Rady stál Carlos Garaicoetxa, jenž se stal v poslední fázi vypracování statutu zásadním činitelem v jednáních se Suárezem, která probíhala za zavřenými dveřmi a trvala celých 15 dní. Jejich výsledkem pak byla oboustranná shoda (datována k 18. 7. 1978) na konečné podobě statutu, jenž je často neoficiálně označován jako tzv. *Estatuto de Guernica* neboli Statut z Guerniky. [Gunther, Montero 2009: 74] Text nového statutu si získal oficiální podporu mezi všemi lídry baskických nacionalistických stran,

⁴⁵ http://www.mir.es/DGPI/Elecciones/Procesos_Electorales_Celebrados/proceso_por_fecha_y_titulo.html

⁴⁶ Z nich neúspěšnější Volební koalice Demokratická dohoda pro Katalánsko (*Coalición elect. Pacte democràtic per Catalunya*; PDPC) obsadila 11 poslaneckých mandátů, dále Unie centra a Křesťanské demokracie Katalánska (*Unió del Centre i la Dem. Cristiana de Catalunya*; UDC-IDCC) 2 mandáty. Volební koalice levice Katalánska (*Coalición electoral esquerra de Catalunya*, EC-FED) 1 mandát. [<http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/comunes/detalleResultado.jsp?tipoAmbito=1&tipoEleccion=0&cdEleccion=2&anio=1977&mes=6&numVuelta=1&nombreEleccion=Congreso+de+los+Diputados&horaCierre=20:00&horaAvance1=14:00&horaAvance2=18:00&cdCAA=99&cdProvincia=0&descripcion=total>]

⁴⁷ Rada fungovala jako prozatímní správa regionu do doby, než došlo ke schválení oficiálního Autonomního statutu.

⁴⁸ Královský dekret 1/1978 o zřízení předautonomního režimu pro Baskicko (*Real Decreto-Ley 1/1978, de 4 de enero, por el que se aprueba el régimen preautonómico para el País Vasco*). Dostupný na WWW: <http://www.euskadi.net/cgi-bin/k54/ver_c?CMD=VERDOC&BASE=B03J&DOC N=000033052&CONF=/config/k54/bopv_c.cnf>.

nespokojenost s jeho zněním vyjádřila pouze Jednota lidu (*Herri Batasuna*; HB), politická odnož ETA. Právě ETA se v této době snažila maximalizovat svůj nátlak a její teroristické útoky ETA ve zvýšené míře i nadále pokračovaly. [Gunther, Montero 2009: 74]

Dne 6. 12. 1978⁴⁹ se konalo celošpanělské referendum, ve kterém se obyvatelstvo mělo vyjádřit k textu nové ústavy, kterou předtím úspěšně schválil parlament. Ve prospěch ústavy se vyjádřilo 88,54 % zúčastněných voličů⁵⁰. Nejnižší podporu získala v baskických provinciích – 72,45 % v Álavě, 64,56 % v Guipúzcoi a 73,01 % ve Vizcayi – a nízká zde byla i celková volební účast⁵¹ (stála za ní výzva baskických nacionalistů k bojkotu referenda⁵²). Těmito výsledky byla do jisté míry legitimita ústavy zpochybněna [Ibarra, Filibi 2006: 6]. (Blíže o ústavě z roku 1978 a jejím vztahu k regionalismu pojednává kapitola 2.2.).

1.4.2. Volby 1979

V roce 1979 se konaly nové parlamentní volby⁵³. Nově zvoleným sborem byl posléze schválen⁵⁴ Autonomní statut Baskicka (*Estatuto de Autonomía del País Vasco*). [Arteta, Campistol, Zamora, Serrano 1995: 771] Tomuto kroku předcházela politická jednání mezi umírněnými baskickými nacionalisty a španělskou centrální vládou. Cílem španělské vlády bylo získat jednoznačnou podporu pro nový režim a ústavu, cílem

⁴⁹ http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_consti.htm

⁵⁰ <http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/s/spain/spain-constitutional-referendum-1978.html>

⁵¹ Tato procenta jsou ovšem počítána z celkového počtu zúčastněných voličů, nikoliv oprávněných voličů, je proto třeba uvést další data, ze kterých vyčteme, že v Baskicku se referenda účastnila pouze menšina z celkového počtu oprávněných voličů: například ve Vizcayi se z celkového počtu 874.936 oprávněných voličů referenda zúčastnilo pouze 371.456. V Álavě a Guipúzcoi byla voličská účast podobně slabá. [<http://www.electoralgeography.com/new/en/countries/s/spain/spain-constitutional-referendum-1978.html>]

⁵² Nacionalisté přistoupili k tomuto protestnímu kroku, neboť se cítili vyřazení z procesu vytváření ústavy, do které neměli možnost prosadit více ze svých autonomistických požadavků. [Idoia 2006: 3]

⁵³ Předcházející ústavodárné shromáždění bylo vládou rozpuštěno v listopadu 1978 poté, co splnilo svůj úkol - schválilo text nové ústavy a předalo jej lidu k posouzení v referendu. [Arteta, Campistol, Zamora, Serrano 1995: 771]

⁵⁴ Veškeré autonomní akty byly vyhlášeny a přijaty ve formě zákona; nevznikly autoproklamací, nýbrž řádným naplněním požadavků zakotvených v ústavě. [Dvořáková, Kunc 2004: 182].

baskické reprezentace zase vyjednat co nejvyšší stupeň samosprávy pro svůj region [Idoaga 2006: 3]. V novém statutu byla značná část pravomocí delegována na baskickou správu (viz kapitola 2.3.). Statut také učinil kooficiálním⁵⁵ jazykem ASB baskičtinu (vedle kastilštiny).⁵⁶

K Autonomnímu statutu se obyvatelé Álavy, Guipúzcoi a Vizcayi mohli vyjádřit prostřednictvím své účasti v referendu dne 25. 10. 1979. Podpořilo jej 53 % z celkového počtu oprávněných voličů⁵⁷.

1.5. Geneze politického systému Autonomního společenství Baskicko

1.5.1. 80. a 90. léta

V březnu roku 1980 se konaly první baskické regionální volby, z nichž vyšla vítězně PNV (obdržela 349.102 hlasů z celkových 929.051, tedy asi 37,6 %) a získala 25 poslaneckých křesel v baskickém autonomním parlamentu.⁵⁸ Na druhém místě skončila radikálně nacionalistická *Herri Batasuna* s 11 mandáty, na třetím pak baskická odnož PSOE s 9 mandáty. Počínaje rokem 1980 se PNV postavila do čela každé baskické vlády, s výjimkou té poslední, jež vznikla po volbách v roce 2009. [Ruiz Vieytez 2009: 44]

PNV zvítězila na území ASB⁵⁹ také v parlamentních volbách v roce 1982, kdy zde předstihla i celostátně triumfující socialisty.

⁵⁵ V praxi to znamená, že povinnost učit se jazyk se vztahuje pouze na kastilštinu, ovšem nikoli na baskičtinu, jejíž používání závisí *de facto* na vůli každého jednotlivce [Urrutia, Irujo 2008: 172].

⁵⁶ Autonomní statut Baskicka 1979 (*Estatuto de autonomía del País Vasco*). Staženo dne 4. 1. 2010 z WWW: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_estatuto.pdf>.

⁵⁷ Z celkového počtu 1.565.541 oprávněných voličů jich přišlo k volebním urnám 921.436, přičemž z toho 831.839 voličů se vyslovilo pro přijetí nového statutu. [http://www.congreso.es/consti/elecciones/referendos/ref_p_vasco.htm]

⁵⁸ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=09/03/1980>

⁵⁹ <http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/comunes/detalleResultado.jsp?tipoAmbito=1&tipoEleccion=0&cdEleccion=2&anio=1982&mes=10&numVuelta=1&nombreEleccion=Congreso+de+los+Diputados&horaCierre=20:00&horaAvance1=15:00&horaAvance2=18:00&cdCCAA=14&cdProvincia=99&descripcion=Autonom%26iacute%3Ba%3A+PAIS%20VASCO>

90. léta se nesla ve znamení posilování autonomií všech regionů, které procházely tzv. procesem *vía lenta* (tedy „pomalé cesty“ k autonomii)⁶⁰. [Kunská 2004: 8]

Co se týká aktivity ETA, ve 2. polovině 90. let se začal snižovat počet jejích obětí. Nevypovídalo to rozhodně o pasivitě ETA či útlumu její činnosti, ale spíše o modifikaci strategie – novými terči teroristů se stali antinacionalisté a členové unionistických stran [Vedeja 2009: 11]. ETA začala v daném období klást větší důraz na rozšíření a zvýšení účinnosti „pouličního boje“ (*kale borroka*)⁶¹, provozovaného sympatizanty ETA, jenž se v průběhu 90. let stal nedílnou součástí strategií všech skupin náležejících do Hnutí za baskické národní osvobození (*Movimiento de Liberación Nacional Vasco*; MLNV), jehož součástí je dodnes nejen ETA, ale i ilegální strana Jednota⁶² (*Batasuna*)⁶³ a další extremistické subjekty [Idoiaga 2006: 4] a jehož náplní je prosazovat ideologii levicového radikálního baskického nacionalismu⁶⁴, tzv. *izquierda abertzale*⁶⁵ (doslova přeloženo jako „nacionalistická levice“).

1.5.2. 1993–2000: Regionální strany v Madridu na vrcholu politické moci

Ve volbách v roce 1993 socialisté sice zvítězili, ovšem ztratili velkou část předchozí voličské základny. Získali „pouhých“ 159 mandátů⁶⁶, což

⁶⁰ Tento předvídatelný a přirozený proces, při němž byly na méně autonomní regiony delegovány nové kompetence, se stal předmětem kritiky ze strany tzv. historických regionů, tedy Baskicka, Katalánska a Galície. Sjednocování jednotlivých autonomních modelů pro ně znamenalo ignorování jejich historických specifik a ohrožení dosavadní exkluzivity vztahu s centrem. [Kunská 2004: 8]

⁶¹ Tento způsob boje zahrnoval tzv. mikroteroristické akce „nízké intenzity“, tedy většinou neozbrojené aktivity a provokace (plakátové-nápisové kampaně, poškozování telefonních budek, policejních automobilů, veřejných zařízení a budov, sídel politických stran, vládních úřadů, televizních stanic apod.). [Strmiska 2001: 29]

⁶² Tehdy strana fungovala ještě pod názvem Jednota lidu (*Herri Batasuna*; HB). Bližší informace ke straně *Batasuna* viz kapitola 2.1.1.

⁶³ Zkratka se v tomto případě nepoužívá.

⁶⁴ http://www.elpais.com/articulo/pais/vasco/MLNV/elpepiesppvs/20071024elpvas_17/Tes

⁶⁵ První krok k demokracii: principy a cíle proudu *izquierda abertzale* (*Un primer paso para el proceso democrático: Principios y voluntad de la izquierda abertzale*, 2009). Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW: <http://www.gara.net/agiriak/20091115_adierazpena_gaztelera.pdf>.

⁶⁶ <http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/comunes/detalleResultado.jsp?tipoAmbito=1&tipoEleccion=0&cdEleccion=2&anio=1993&mes=6&numVuelta=1&nombreEleccion=Congreso+>

znamenal, že nemohou vládnout sami pomocí nadpoloviční většiny. Nakonec tedy PSOE vyjednala spolupráci s regionálními stranami – s baskickou PNV a katalánskou Konvergencí a jednotou (*Convergència i Unió*; CiU).⁶⁷ Podobná situace se opakovala i po volbách v roce 1996 – tentokrát vítězství oslavovala Lidová strana (*Partido Popular*; PP) s 37,19 % hlasů⁶⁸, ovšem znovu to nestačilo na vytvoření jednobarevné většinové vlády. Lídr PP, José María Aznar, proto zvolil model menšinové vlády s podporou regionálních stran. [Dvořáková, Kunc 2004: 188]

Ty tak v letech 1993–2000 zažívaly časy největší politické relevance ve španělském parlamentu⁶⁹, což bylo dáno především tehdejšími oslabením dvou největších celošpanělských stran, rostoucí polarizací mezi nimi [Barrio, Baras, Barberà, Teruel 2009: 6] a také jejich neochotou oficiálně na vládní úrovni spolupracovat se Sjednocenou levicí (*Izquierda Unida*; IU).

1.6. Vývoj politické situace v ASB v posledních letech

1.6.1. 2005: Krach plánu Ibarretxe

První prezentace plánu, který představil nový model baskické autonomie, proběhla již v roce 2002 [López Basaguren 2008: 43], teprve o dva roky později však byl zahájen ratifikační proces. Tento zatím jediný návrh na změnu Autonomního statutu je spojen především se jménem tehdejšího baskického předsedy vlády Juana Josého Ibarretxeho (PNV), jenž tak využil politicky příznivějších podmínek v Madridu: v roce 2004

[de+los+Diputados&horaCierre=20:00&horaAvance1=14:00&horaAvance2=18:00&cdCAA=99&cdProvincia=0&descripcion=total](http://www.congreso.es/consti/elecciones/generales/1996.htm)

⁶⁷ Tyto strany nevstoupily do vlády, nýbrž pouze přislíbily vnější podporu nové menšinové vládě, čímž se jejich pozice výrazně zlepšila, neboť na jejich vůli závisela vládní politika. [Dvořáková, Kunc 2004: 188]

⁶⁸ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/generales/1996.htm>

⁶⁹ Spolupráce s regionálními proautonomistickými stranami má však pro celošpanělské strany jednu velkou nevýhodu: regionální strany jsou si velmi dobře vědomy svého strategického postavení a svého „vyděračského potenciálu“ mohou efektivně využít k prosazení svých cílů. [Gunther, Montero 2009: 104]

totiž vládu suverénně převzala PSOE (získala 42,6 % hlasů⁷⁰), tedy partner ochotnější k jednání o změně Autonomního statutu [Ibarra, Filibi 2006: 4]. V listopadu 2003, tedy ještě před volbami, totiž předseda PSOE José Luis Rodríguez Zapatero vzkázal Kataláncům: „*Podpořím reformu Katalánského autonomního statutu, kterou schválí katalánský parlament*“⁷¹.

Ibarretxeho plán lze zhodnotit jako velmi „politicky smělý“. O Bascích se v něm hovoří jako o „národu s vlastní identitou“, která je vlastní nejen obyvatelům ASB, ale i obyvatelům Navarry a přilehlých francouzských provincií. Podle autorů plánu by „*baskický národ měl mít právo rozhodovat o své vlastní budoucnosti*“⁷², což v praxi znamenalo požadavek na získání pravomoci svolávat referendum (touto pravomocí disponuje pouze madridský parlament, ale nikoliv baskický). Dokument obecně požadoval významné rozšíření autonomie pro ASB, konkrétně byly zmíněny tyto požadavky: právo na vlastní oficiální baskickou národnost; právo vydávat vlastní občanské průkazy; právo zřídit vlastní autonomní soudní soustavu; právo mít zastoupení na půdě EU⁷³. ASB se tak mělo stát volně přidruženým státem, tvořícím se Španělskem personální unii. [Kunská 2006: 11]

V článku 2 Španělské ústavy z roku 1978 je sice uznáno a garantováno „právo na autonomii jednotlivých národností a regionů“ („*nacionalidades y regiones*“), ale zároveň je proklamována „*nezrušitelná jednota španělského národa a společné a nedělitelné vlasti všech*“

⁷⁰ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/generales/2004.htm>

⁷¹ „*Apojaré la reforma del Estatuto de Cataluña que apruebe el Parlamento de Cataluña*“. Citováno dle WWW: <http://www.elpais.com/especial/resumen-anual/2003/tema_02b/foto01.html#masinfo>.

⁷² „*El pueblo vasco tiene derecho a decidir su propio futuro*“. Citováno dle Návrhu reformy politického statutu Autonomního společenství Baskicko 2003, tzv. Plánu Ibarretxe (*Propuesta de Reforma de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi*), str. 4. Staženo dne 18. 1. 2010 z WWW:

<http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/200310/25/espana/20031025elpepunac_1_P_PDF.pdf>.

⁷³ Tamtéž, str. 47.

Španělů“.⁷⁴ S tímto článkem byl požadavek na zřízení personální unie v jasném rozporu.

Dne 30. 12. 2004 byl plán Ibarretxe těsnou většinou schválen baskickým parlamentem, přičemž 39 poslanců hlasovalo pro a 35 proti [López Basaguren 2008: 42]. 1. 2. 2005 pak Ibarretxe se „svým“ kontroverzním návrhem předstoupil i před poslaneckou sněmovnu v Madridu, což je podle ústavy nezbytný krok v ratifikačním procesu, který se vztahuje k dokumentu této specifické právní povahy⁷⁵. Zde ovšem plán drtivě neuspěl, což bylo ostatně velmi pravděpodobné od samého počátku, neboť Zapaterův kabinet označil Ibarretxeho plán za protiústavní⁷⁶. [Kunská 2006: 12]

Kromě vládní PSOE deklarovala jasný nesouhlas s obsahem plánu také druhá nejsilnější strana ve španělském parlamentu, pravicová PP⁷⁷. Ibarretxeho plán tak měl kromě PNV podporu pouze menších stran (např. CiU)⁷⁸ – ta však byla pouze symbolická a neměla na výsledek hlasování žádný vliv⁷⁹.

Stejně tak výsledky regionálních voleb, které se konaly v dubnu 2005⁸⁰, byly pro PNV zklamáním. I přes vítězství koalice, ve které PNV kandidovala se stranou Baskická solidarita (*Eusko Alkartasuna*; EA),

⁷⁴ „La Constitución se fundamenta en la indisoluble unidad de la Nación española, patria común e indivisible de todos los españoles, y reconoce y garantiza el derecho a la autonomía de las nacionalidades y regiones que la integran y la solidaridad entre todas ellas.“ (článek 2 Španělské ústavy 1978).

⁷⁵ Vztahy autonomních společenství s Madridem totiž upravuje ústavní zákon (*ley orgánica*) a ten může absolutní většinou přijímat pouze španělský parlament (článek 147 Španělské ústavy 1978).

⁷⁶ Diskutabilní byla nejen kompatibilita potencionálně precedentního plánu se španělskou ústavou – bylo třeba vzít v úvahu i širší mezinárodně-právní rámec. Právo na sebeurčení by v tomto pojetí měl mít každý národ, přestože je zároveň součástí státu, jehož autorita by tak byla naprosto popřena. [López Basarugen 2008: 45]

⁷⁷ <http://www.elmundo.es/elmundo/2005/01/13/espana/1105634554.html>

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ 29 poslanců hlasovalo pro schválení plánu, 313 proti [López Basaguren 2008: 42].

⁸⁰ http://www.mir.es/DGPI/Elecciones/Procesos_Electorales_Celebrados/proceso_por_fechaytitulo.html

znamenal tyto volby ztrátu 4 mandátů⁸¹ oproti roku 2001, kdy koalice PNV-EA získala 33 poslaneckých křesel⁸².

A jak se k Ibarretxeho plánu stavěli samotní Baskové? Podle výzkumu úřadu Euskobarometro z května 2004⁸³ projevil 68 % z dotázaných Basků spokojenost se stávající podobou Autonomního statutu. 38 % respondentů uvedlo, že považuje reformní iniciativu v tuto dobu vzhledem k okolnostem⁸⁴ za nevhodnou. 59 % respondentů se cítilo být nedostatečně informováno o obsahu a smyslu Plánu Ibarretxe. V otázce podpory plánu byli Baskové v době výzkumu téměř rovnocenně rozděleni na dva tábory: 45 % dotázaných vyjádřilo názor, že podobné reformní návrhy přinesou pouze více napětí a nestability a ještě více rozdělí baskickou společnost. Naopak 48 % Basků plán podpořilo.

I přes neúspěch svého návrhu se Ibarretxe nehodlal vzdát, což deklaroval ještě před volbami (respektive ještě před rozhodujícím hlasováním ve španělském parlamentu), když sliboval, že cesta za přijetím reformního plánu „*musí pokračovat kupředu a vyústit v demokratický dialog s baskickou společností.*“⁸⁵

1.6.2. Spory o referendum

Zatím posledním aktem, který vyvolal širokou politickou diskuzi a zároveň nevoli centrální vlády, byl legislativní návrh předsedy vlády Ibarretxeho, který tak opět přitáhl pozornost médií a veřejnosti. V roce 2007 Ibarretxe inicioval vypracování zákona o referendu, jehož účelem mělo být

⁸¹

<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=17/04/2005>

⁸²

<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=13/05/2001>

⁸³ Výzkum veřejného mínění. Euskobarómetro, Mayo 2004. *Catedrático de Ciencia Política y de la Administración, Universidad del País Vasco UPV (Euskal Herriko Unibertsitatea EHU)*, Leioa. Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW: <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=82>.

⁸⁴ Teroristické útoky v Madridu v březnu 2004. [<http://www.elmundo.es/elmundo/2004/03/12/espana/1079113316.html>]

⁸⁵ *El camino emprendido “no tiene vuelta atrás y terminará en un momento determinado con una consulta democrática a la sociedad vasca”.* Citováno dle WWW: <<http://www.rtve.es/noticias/20080519/plan-ibarretxe/57950.shtml>>.

donutit ETA k příměří a ukončení násilností a zároveň i získat legitimitu k zahájení nových jednání s centrální vládou o baskickém „právu rozhodovat o vlastní budoucnosti“⁸⁶. S ohledem na tyto cíle byl vypracován zákon o referendu⁸⁷, jež byl v červnu 2008 schválen baskickým parlamentem⁸⁸.

Centrální španělská vláda však tento zákon napadla a neprodleně podala stížnost k ústavnímu soudu (*El Tribunal Constitucional de España*) s odůvodněním, že samovolné přijetí zákona o referendu porušuje ústavu. Premiér Zapatero to komentoval slovy: *“Největší rozdělení vzniká nerespektováním ústavního pořádku a zákonů”*⁸⁹. Ústavní soud v září 2008 stížnosti vlády jednomyslně vyhověl⁹⁰, načež baskičtí nacionalisté reagovali podáním žaloby k Evropskému soudu pro lidská práva, jenž rozhodnutí španělského ústavního soudu na počátku roku 2010 potvrdil⁹¹.

Tzv. veřejné konzultace (tj. lidová hlasování, referenda) jsou v Baskicku dodnes živým tématem nacionalistických stran. Dosud má však konečnou pravomoc v zavádění těchto forem rozhodování ve svých rukou pouze stát, nikoli autonomní společenství. [Ruiz Vieitez 2009: 44]

⁸⁶ Tato poněkud vágní fráze o „právu Basků rozhodovat o vlastní budoucnosti“ se objevila již v Plánu Ibarretxe a i dnes zůstává dále součástí rétoriky některých nacionalistů; její praktický obsah je proměnlivý v závislosti na aktuálním politickém tématu.

⁸⁷ Občané ASB se v tomto referendu měli vyjádřit ke dvěma otázkám: 1) Podporujete proces mírového dialogu s ETA, vysloví-li ta ochotu skončit jednou provždy s pácháním násilí? 2) Souhlasíte s tím, aby byly baskické strany iniciátory jednání, jejichž účelem by bylo dosažení dohody se státem a dosažení práva všech Basků rozhodovat o vlastních záležitostech? [http://www.elpais.com/articulo/espana/Ibarretxe/consuma/desafio/Zapatero/buscando/nuevo/choque/legitimidades/elpepiesp/20080628elpepinac_1/Tes]

⁸⁸ http://www.parlamento.euskadi.net/BASIS/izaro/webx/cm_bopvc/DDW?W=boc_clave=08090100002820080606027069&R=N

⁸⁹ „*Lo que más divide es no respetar el ordenamiento constitucional y la ley*“. Citováno dle WWW:

<http://www.elpais.com/articulo/espana/Ibarretxe/consuma/desafio/Zapatero/buscando/nuevo/choque/legitimidades/elpepiesp/20080628elpepinac_1/Tes>.

⁹⁰ http://www.elpais.com/articulo/espana/Constitucional/liquida/consulta/soberanista/Ibarretxe/elpepiesp/20080912elpepinac_7/Tes

⁹¹ http://www.elpais.com/articulo/espana/Estrasburgo/admite/recurso/PNV/anulacion/consulta/soberanista/elpepuesp/20100223elpepunac_27/Tes

1.6.3. 2009: Přelomový volební rok

Poslední regionální volby se konaly v březnu 2009⁹² a vládu tentokrát sestavil regionální lídr socialistické PSOE Patxi Álvarez López⁹³, přičemž parlamentní podpory se mu dostalo od PP, nejbližšího spojence PSOE v baskickém parlamentu. Poprvé v historii získaly absolutní většinu křesel v baskickém parlamentu celošpanělské strany. Počet křesel ovšem neodráží skutečné preference, a to kvůli dvěma faktorům: 1) volby 2009 byly první, ve kterých nekandidoval objekt spojený se stranou *Batasuna*⁹⁴. Tradiční voliči *Batasuny* odevzdali neplatné volební lístky, které v konečném součtu tvořily asi 9 % všech evidovaných lístků. 2) numerické zkreslení v konečném přerozdělení mandátů bylo způsobeno disproportčním rozmístěním mandátů za jednotlivé provincie (efekt volebního systému, viz kapitola 2.4.2.). [Ruiz Vieytez 2009: 45]

Přestože baskické nacionalistické strany získaly dohromady 52 % hlasů oproti 47 % hlasům celošpanělských stran [Ruiz Vieytez 2009: 45], po konečném rozdělení mandátů vyšla z voleb vítězně „promadridská koalice“ s 39 mandáty (oproti opozičním 36 mandátům)⁹⁵. Samotná PNV získala nejvyšší počet hlasů a obsadila 30 poslaneckých křesel, čímž si udržela pozici nejsilnější strany v baskickém parlamentu. Za PNV následovala druhá PSOE s 318.122 hlasy a 25 mandáty. Třetí nejsilnější stranou se stala PP se 146.148 hlasy a 13 mandáty.⁹⁶

Poprvé v historii tedy v čele baskického vlády stojí prošpanělský předseda (*lehendakari*) a zároveň poprvé v historii není PNV její součástí.

⁹² <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

⁹³ <http://www.nortecastilla.es/20090505/mas-actualidad/espana/apoyara-manana-lopez-para-200905050014.html>

⁹⁴ Za strany spojené s *Batasunou* jsou považovány její předchůdkyně My, baskický lid (*Euskal Herriarrok*; EH) a Jednota lidu (*Herri Batasuna*; HB), které fungovaly před rokem 2001). *Batasuna* nahradila stranu *Herri Batasuna* v roce 2001, ale v roce 2003 byla zakázána. [<http://www.elmundo.es/especiales/2002/08/espana/batasuna/batasuna.html>]

⁹⁵ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

⁹⁶ Tamtéž.

Současně s tím oslabuje pozice ETA, jejíž činnost se vláda snaží potlačit především pomocí legislativních opatření a aktivity policie.

V boji s terorismem španělské a baskické úřady (ve spolupráci s těmi francouzskými) postupují úspěšně. O tom svědčí i zprávy z února letošního roku, ve kterých mediální agentury oznamovaly zatčení hlavních personálních špiček ETA na území Francie⁹⁷. Počet obětí ETA za rok se v posledních letech pohyboval mezi 0 až 5⁹⁸. Naopak meziročně stoupající tendenci má počet zatčených členů ETA⁹⁹.

Podle informací španělského ministerstva vnitra má ETA za dobu svého působení na svědomí celkem 829 obětí¹⁰⁰. Snaha o dosažení co nejlepších výsledků v boji s terorismem je motivována především výsledky veřejného mínění, které jasně poukazují na to, že mír a multilaterální politický dialog jsou jedinými žádoucími konsekvencemi událostí uplynulých desetiletí [Idoiaga 2006: 7].

⁹⁷ <http://www.elpais.com.uy/100228/ultmo-473909/ultimomomento/arrestan-a-presunto-lider-de-eta-en-francia>

⁹⁸ http://www.mir.es/DGRIS/Terrorismo_de_ETA/ultimas_victimas/p12b-esp.htm

⁹⁹ http://www.mir.es/DGRIS/Terrorismo_de_ETA/Operaciones_de_Lucha_Antiterrorista/cuadro8.html

¹⁰⁰ V tomto počtu je zahrnuta i zatím jediná oběť z roku 2010.

[http://www.mir.es/DGRIS/Terrorismo_de_ETA/ultimas_victimas/p12b-esp.htm]

2. Politický systém Baskicka

V této stěžejní stati se zaměřím na aktuální politický systém Baskicka, jak ho právně definuje Španělská ústava z roku 1978 a Autonomní statut Baskicka z roku 1979. Součástí tohoto segmentu práce bude i charakteristika baskických institucí a dalších relevantních politických subjektů, které spoluvytvářejí celý regionální politický systém Baskicka.

Na začátku této kapitoly přiblížím i současný stranický systém, neboť v následujících podkapitolách budou v příslušném kontextu (složení vlád, složení parlamentu) často zmiňovány hlavní baskické politické strany. Jejich role je totiž zásadní v komunikaci se španělským centrem a jejich dílčí popularita reflektuje míru politického nacionalismu mezi baskickými voliči.

2.1. Regionální stranický systém Autonomního společenství Baskicko

2.1.1. Hlavní politické strany Baskicka

Celostátní strany působící v Baskicku

Španělská socialistická a dělnická strana (*Partido Socialista Obrero Español*; PSOE)

PSOE, v současné době vládoucí jak na baskické, tak na centrální úrovni, je nejstarší politickou stranou Baskicka. Její programové cíle jsou založeny na obecných principech sociální rovnosti, svobody a solidarity¹⁰¹. PSOE se na území ASB prezentuje pod názvem své lokální stranické organizace Baskická socialistická strana – Baskická levice (*Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra*; PSE-EE), která vznikla spojením PSE a EE v roce 1993¹⁰² a jejímž lídrem (*Secretario General*) je od roku 1997 Patxi López Álvarez¹⁰³, současný *lehendakari*. PSE je tradiční baskická politická strana, která však byla svým vývojem úzce

¹⁰¹ <http://www.socialistasvascos.com/presentacion/presentacion.php?sbc=154>

¹⁰² http://www.socialistasvascos.com/presentacion/presinterna.php?sbc=154&file=historia9_historia

¹⁰³ <http://www.socialistasvascos.com/presentacion/presentacion.php?sbc=161>

spjata se svou „mateřskou“ stranou PSOE, k níž je v současné době přidružená. PSE-EE má dnes s 25 mandáty druhý největší počet zástupců v baskickém parlamentu¹⁰⁴.

Od programu centrální PSOE se PSE-EE liší zahrnutím regionálních témat do svého programu a prosazováním baskických regionálních zájmů (ovšem nikoli v takové míře, v jaké to činí nacionalistické strany – například řešení politické situace v podobě, jakou nastínil Plán Ibarretxe, PSE-EE naprosto odmítá¹⁰⁵). Nevyslovuje se *a priori* proti reformě statutu či rozšiřování určitých pravomocí, spíše klade důraz na konsensuální způsob řešení. Ve svém programu hovoří o úctě k zákonu, k ústavě a ke stávajícímu statutu. Kladný postoj zaujímá k „právem rozhodovat“, které by mělo Baskům náležet, ovšem nikoli za cenu narušení španělské jednoty. Cesta k jeho získání by neměla opomíjet nutnost jednání a kompromisu.¹⁰⁶

Ve španělském parlamentu se poslanci zvolení za PSE-EE chovají disciplinovaně, v zájmu programu své „mateřské“ strany PSOE. [Montero 2005: 73]

Lidová strana (*Partido Popular*; PP)

PP je konzervativní středopravicová strana (na svých stránkách se sama definuje jako *centro reformista*, tj. „středově reformistická“)¹⁰⁷, jež vznikla v roce 1989 spojením Lidové aliance (*Alianza Popular*; AP), Lidové demokratické strany (*Partido Demócrata Popular*; PDP) a Liberální strany (*Partido Liberal*; PL)¹⁰⁸. Baskická stranická organizace PP se prezentuje pod názvem *PP Vasco* (své regionální stranické organizace

¹⁰⁴

<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹⁰⁵ http://www.socialistasvascos.com/presentacion/presinterna.php?sbc=154&file=historia10_historia

¹⁰⁶ Volební program PSE-EE pro regionální volby 2009 (*Programa electoral de PSE-EE: Autonómicas 2009*), str. 5. Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW: <http://www.socialistasvascos.com/upload/archivo-Programa-electoral-Programa-electoral-49c9f9d6d7081.pdf>.

¹⁰⁷ http://www.ppvasco.com/sitio/SEC_HISTORIAview.asp

¹⁰⁸ Tamtéž.

má PP i v ostatních autonomních společenstvích¹⁰⁹). Současným předsedou centrální PP (*Presidente Nacional*) je Mariano Rajoy, jež byl do funkce znovuzvolen v roce 2008. Lídrem baskické organizace PP je Antonio Basagoiti¹¹⁰, jenž byl v zatím posledních regionálních volbách v roce 2009 kandidátem PP na post *lehendakariho*. V těchto volbách se PP umístila na 3. místě za PNV-EAJ a PSOE, což jí přineslo zisk 13 mandátů¹¹¹.

Na kongresu roku 1989 byly modifikovány programové cíle nové strany PP – po své předchůdkyni, AP, převzala strana liberální principy a spojila je s těmi konzervativními. Prvním předsedou nově vzniklé PP se stal Manuel Fraga, v roce 1990 jej v této funkci vystřídal José María Aznar¹¹², který stranu v roce 1996 dovedl k vítězství v celošpanělských parlamentních volbách.¹¹³

Programové cíle PP odpovídají konzervativně-liberálním principům, přičemž důraz je kladen na nutnost činit reformní kroky v ekonomických otázkách. Charakteristickým programovým bodem PP je také regulace imigrace a zvýšení míry vzdělanosti¹¹⁴.

Jednota, pokrok a demokracie (*Unión, Progreso y Democracia*; UPyD)

UPyD je nová politická strana (vznikla v roce 2007), jež usiluje o politickou změnu prostřednictvím reformy stávající Španělské ústavy z roku 1978 a reformy volebního zákona. Zároveň však považuje za žádoucí, aby stát neztratil svou suverenitu a byl symbolem garance základních hodnot. Cílem strany je konkurovat nacionalistickým stranám atraktivitou svého programu a nabídnout baskickým občanům alternativu pomocí dvou charakteristických programových hesel, jimiž jsou „reforma“ a „regenerace demokratického systému“.¹¹⁵

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ http://www.pvasco.com/sitio/SEC_ORGANIGRAMAview.asp

¹¹¹

<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹¹² http://www.pvasco.com/sitio/SEC_HISTORIAview.asp

¹¹³ <http://www.elecciones.mir.es/MIR/jsp/resultados/index.htm>

¹¹⁴ <http://www.pp.es/nuestras-ideas>

¹¹⁵ http://www.upyd.es/web_medida/plantilla_general/contenedor.jsp?seccion=193

Strana je od počátku své existence úzce spjata se jménem Rosy Díez, jež je její současnou předsedkyní, respektive oficiální mluvčí (*Portavoz*)¹¹⁶. V současné době je v *Parlamento Vasco* strana UPyD zastoupena pouze 1 poslancem¹¹⁷.

Sjednocená levice/Zelení (*Ezker Batua/Berdeak*; EB-B)

EB-B se jednoznačně neřadí ani k nacionalistickým, ani k antinacionalistickým stranám¹¹⁸. Zde je uvedena ve výčtu celošpanělských stran z toho důvodu, že je přičleněnou regionální organizací Sjednocené levice (*Izquierda Unida*; IU) a její program obsahuje prvky centralismu a unitarismu.¹¹⁹

EB-B se vyvinula z antimilitaristických hnutí bojujících proti organizaci NATO a vstupu Španělska do jejích struktur v 80. letech a z pozdějších socialistických a komunistických stran. EB-B je subjekt přidružený k celošpanělské krajně levicové straně *Izquierda Unida*, jejíž vznik je datován k roku 1986¹²⁰.

EB-B vyznává ideologii komunismu a socialismu a hlásí se k hodnotám demokracie, rovnosti, solidarity, internacionalismu a environmentalismu. Jde o stranu s kladným vztahem k centralismu – obhájí právo státu na suverenitu, neboť v ní spatřují garanci ochrany práv občanů.¹²¹

Přestože tedy jde o stranu, která se prezentuje pod baskickým názvem, nelze ji jen proto jednoznačně považovat za nacionalistickou. Má poměrně nízký koaliční potenciál, vzhledem k jejímu historickému

¹¹⁶ http://www.upyd.es/web_medida/plantilla_general/contenedor.jsp?seccion=81

¹¹⁷ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹¹⁸ <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-es-eb-b/que-es-eb-b/menu-id-200>

¹¹⁹ <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-pensamos/que-pensamos/menu-id-209>

¹²⁰ <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-es-eb-b/que-es-eb-b/menu-id-200>

¹²¹ <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-pensamos/que-pensamos/menu-id-209>

propojení s komunistickou stranou, v baskické vládě však již své zastoupení měla v letech 2001–2005¹²².

V čele strany nyní stojí Mikel Arana. V současné době je v *Parlamento Vasco* strana EB-B zastoupena pouze 1 poslancem¹²³.

Nacionalistické strany

Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona – Baskická nacionalistická strana (*Euzko Alderdi Jeltzalea - Partido Nacionalista Vasco*; EAJ-PNV)

EAJ-PNV se prezentuje jako demokratická, pluralitní, nekonfesijní a humanistická strana otevřená pokroku, jejímž cílem je zlepšení životních podmínek občanů a jež se zároveň hlásí k ideologii baskického nacionalismu¹²⁴.

Hlavním tématem volebního programu EAJ-PNV pro regionální volby 2009¹²⁵ byla ekonomická situace a její řešení. Jako druhý nejdůležitější cíl je stanovena normalizace politické situace a společenského života. Jako své další programové priority zmiňuje EAJ-PNV obranu práva na autonomii, které připisují zásluhu na zlepšení blahobytu obyvatel ASB, dále sociální solidaritu, boj s terorismem, svobodu, demokracii apod. Je zmíněno také „právo rozhodovat o vlastní budoucnosti“ (v programu je toto právo specifikováno *de facto* jako získání výhodnějšího postavení v bilaterálním vztahu s Madridem), kterého má být dosaženo v zájmu baskického lidu.

Funkci předsedy EAJ-PNV (*Presidente*) nyní zastává Iñigo Urkullu Renteria¹²⁶. Ve volbách v roce 2009 dosáhla jeho strana celkového

¹²² http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_7.shtml

¹²³ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹²⁴ <http://www.eaj-pnv.eu/esp/conoce.asp>

¹²⁵ Volební program EAJ-PNV 2009 (*Programa electoral 2009 del EAJ-PNV*), str. 8-11. Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW: <<http://www.eaj-pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf>>.

¹²⁶ http://www.eaj-pnv.eu/esp/conoce_organizacion.asp

volebního vítězství, když obsadila 30 křesel v baskickém parlamentu¹²⁷, přesto však v současné době vládu netvoří a působí v opozici.

Aralar¹²⁸

Strana Aralar se hlásí k ideologii *izquierda abertzale*, tj. k levicovému nacionalismu až separatismu. Hlavním programovým cílem strany je vytvoření Baskické federativní republiky (*República Federal de Euskal Herria*)¹²⁹. Aralar vznikl v roce 2002 jako reakce na předchozí úspěch stran Jednota lidu (*Herri Batasuna*; HB) a My, baskický lid (*Euskal Herritarrok*; EH), distancuje se však od násilí a terorismu a prezentuje se jako strana podporující multilaterální dialog.¹³⁰

Strana je zastoupena také v Navaře, kde ve volbách kandiduje jako součást koalice *Nafarroa Bai* (Na-Bai)¹³¹.

Lídrem Aralaru je v současné době Patxi Zabaleta¹³², jeden ze zakládajících členů strany, jenž ji v roce 2009 dovedl k zisku 4 mandátů v baskickém parlamentu¹³³.

Baskická solidarita (*Eusko Alkartasuna*; EA)

Následující informace byly čerpány z volebního programu EA pro celošpanělské parlamentní volby 2008¹³⁴. EA se zde prezentuje jako nacionalistická (respektive separatistická), sociálně demokratická strana otevřená pokroku. Kromě základních sociálně demokratických principů

¹²⁷ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹²⁸ Strana Aralar odvozuje svůj název od baskického pohoří, na rozdíl od ostatních originálních baskických názvů stran tedy nelze uvést její český název. Zkratka není používána, strana se prezentuje pod celým názvem Aralar.

¹²⁹ <http://www.aralar.net/aralar-partido>

¹³⁰ <http://www.aralar.net/aralar-partido/historia>

¹³¹ Tamtéž.

¹³² <http://www.aralar.net/aralar-partido/organizacion>

¹³³

<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹³⁴ Volební program EA pro celošpanělské parlamentní volby 2008 (*Programa electoral de Eusko Alkartasuna: Elecciones a Cortes Generales de 9 de marzo de 2008*), str. 4–7. Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW: <http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones2008/pdf/es/programa_electoral_2008.pdf>.

jako jsou sociální solidarita či udržování systému sociálního státu je jejím cílem především dosažení plného sebeurčení pro baskický lid. Ve svém volebním programu z roku 2008 se vyslovuje pro pokračování v politických jednáních, která by měla za cíl modifikaci vztahu ASB se státem. EA zmiňuje také „právo rozhodovat o vlastní budoucnosti“, jehož získání považuje za jeden ze základních cílů své politické činnosti.

V čele EA stojí Pello Urizar Karetxe (*Secretario General*)¹³⁵. V současné době je EA v *Parlamento Vasco* zastoupena pouze 1 poslancem¹³⁶.

Radikálně nacionalistické strany

Samostatnou skupinu pak tvoří radikálně nacionalistické až proteroristické strany či hnutí propojené s organizací ETA, jež byly postaveny mimo zákon a nyní nadále působí v ilegalitě. [Ruiz Vieytez 2009: 44] Hlavním představitelem této skupiny je strana Jednota (Batasuna¹³⁷) reprezentující radikální proud *izquierda abertzale* (nacionalistická levice), jež byla v roce 2003¹³⁸ spolu se stranami My, baskický lid (*Euskal Herritarrok*; EH) a Jednota lidu (*Herri Batasuna*; HB) Nejvyšším soudem (*El Tribunal Supremo*) zakázána a rozpuštěna¹³⁹ na základě přijetí ústavního zákona o politických stranách (*Ley Orgánica 6/2002, de 27 de junio, de Partidos Políticos*). Důvodem k ilegalizaci stran bylo jejich prokazatelné propojení s ETA¹⁴⁰. Současná ilegální strana *Batasuna* je pokračovatelkou stran *Herri Batasuna* a *Euskal Herritarrok*¹⁴¹.

¹³⁵ <http://euskoalkartasuna.org/direccion/la-direccion-nacional.php?l=es>

¹³⁶ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>

¹³⁷ Zkratka se v tomto případě nepoužívá.

¹³⁸ <http://www.elmundo.es/elmundo/2003/03/28/espana/1048849724.html>

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu Španělska o ilegalizaci politických stran *Herri Batasuna*, *Euskal Herritarrok* a *Batasuna*, 2003 (*Sentencia del Tribunal Supremo: Ilegalización de los partidos políticos Herri Batasuna, Euskal Herritarrok y Batasuna*, 3/2003). Staženo 17. 2. 2010 z WWW: <<http://www.elmundo.es/documentos/2003/03/espana/batasuna.pdf>>.

¹⁴⁰ <http://www.elmundo.es/eta/entorno/batasuna.html#batasuna>

¹⁴¹ <http://www.elmundo.es/especiales/2002/08/espana/batasuna/batasuna.html>

V minulosti vzniklo a krátce existovalo velké množství stran, které byly personálně spojeny se stranami HB, EH nebo *Batasuna*. Štěpením a zakládáním nových stran byl obcházen zákon, kterým byly výše zmíněné strany zakázány. Například při příležitosti posledních regionálních voleb v roce 2009 tímto způsobem vznikla strana Demokracie 3.000.000 (*Democracia Hiru Milloi*; D3M), která však byla ještě před konáním voleb španělským ústavním soudem na základě aplikace Zákona o politických stranách vyřazena z kandidátních listin¹⁴².

Spolupráce ETA a stran či hnutí tohoto typu probíhá nejen prostřednictvím finanční podpory (tu poskytují i legální občanská hnutí), ale také pomocí informační propagandy. Za tímto účelem kooperuje ETA s některými médii, která disponují možností šířit radikálně nacionalistickou ideologii a zveřejňovat dílčí poselství těchto subjektů. K organizacím a hnutím, které jsou nějakým způsobem spjaty s činností ETA a MLNV, můžeme zařadit mimo jiné Socialistickou nacionalistickou koordinační radu (*Koordinadora Abertzale Sozialista*; KAS) či mládežnické organizace *Jarrai* („Pokračovat“), *Haika* („Vestojte“) a *Segi* („Následovat“)¹⁴³. Tyto subjekty se v roce 2006 objevily na seznamu teroristických organizací, který předložila ve společném stanovisku Rada Evropské unie¹⁴⁴. *Jarrai*, *Haika* a *Segi* jsou zde uvedeny jako *de facto* 1 organizace, v tomto případě jde tedy o podobný způsob obcházení zákona (přeliv členů ilegalizovaného subjektu do subjektu nově založeného) jako v případě stran EH, HB a *Batasuna*.

Za nejznámější periodika, která se prezentují jako informační kanály stránek ideologii *izquierda abertzale*, jsou považovány *Egin* („Konat“), který již nevychází, a *Gara* („Jsme“).¹⁴⁵

¹⁴² <http://www.elmundo.es/elmundo/2009/02/17/espana/1234899554.html>

¹⁴³ <http://www.elmundo.es/eta/entorno/index.html>

¹⁴⁴ Stanovisko Rady Evropské unie z května 2006 ohledně aplikace zvláštních opatření v boji proti terorismu (*Council Common Position 2006/380/CFSP of 29 May 2006 updating Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism and repealing Common Position 2006/231/CFSP*). Staženo dne 11. 2. 2010 z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_144/l_14420060531en00250029.pdf>

¹⁴⁵ <http://www.elmundo.es/eta/entorno/index.html>

2.1.2. Typologie stranického systému Baskicka

Španělsko se vyznačuje existencí více regionálních stranických systémů. Počátky konstitucionalizace regionálních stran (tzv. *non-statewide parties*) sahají v některých případech až do 19. století, přičemž jejich činnost je nejintenzivnější právě v Baskicku a Katalánsku. [Barrio, Baras, Barberà, Teruel 2009: 2]

V současné době jsou ve vztahu baskické reprezentace s Madridem dominantní centripetální tendence (snahy o sblížení názorů, o nalezení celospolečenského i bilaterálního, tj. španělsko-baskického konsensu), což souvisí především s alternací baskické vlády, jež poprvé od roku 1980 není nacionalistická (od roku 2009 je centrální kabinet reprezentován PSOE).

Výsledky baskických výzkumů veřejného mínění svědčí o klesající podpoře kontroverzních návrhů a radikálních řešení: výzkum Euskobarometro z listopadu 2009¹⁴⁶ ukazuje, že baskická společnost je dnes většinově (50 %) tvořená nenacionalisty (*no nacionalistas*). 37 % dotázaných se cítí být stejně Basky jako Španěly, tzn. je jim vlastní tzv. duální identita či duální patriotismus [Balfour, Quiroga 2007: 129], 29 % pak uvedlo, že se cítí být pouze Basky. 72 % dotázaných vyjádřilo podporu současné podobě statutu. 31 % respondentů uvedlo, že stále věří v nezávislost Baskicka. Tato struktura baskického obyvatelstva z hlediska preferencí ovlivňuje i podobu baskického stranického systému a jeho vnitřní rozložení sil.

Součástí charakteristiky baskického stranického systému je i jeho relativní stabilita. Volební chování Basků se příliš nemění: od roku 1980 se v ASB konalo 9 regionálních voleb¹⁴⁷ a s jedinou výjimkou posledních voleb v roce 2009 získaly vždy proautonomistické strany dohromady

¹⁴⁶ Výzkum veřejného mínění. *Euskobarómetro, Noviembre 2009. Catedrático de Ciencia Política y de la Administración, Universidad del País Vasco UPV (Euskal Herriko Unibertsitatea EHU), Leioa. Staženo dne 20. 1. 2010 z WWW: <http://alweb.ehu.es/euskobarometro/index.php?option=com_content&task=view&id=81&Itemid=115>.*

¹⁴⁷ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/index.htm>

absolutní většinu hlasů a vždy vyhrála PNV. [Ruiz Vieytez 2009: 44] Voliči nacionalistických stran takto mimo jiné mohou projevovat například svůj nesouhlas s tím, aby část prostředků vybraných na území jejich autonomního společenství byla rozdělována centrem ve prospěch chudších španělských regionů [Somuano 2002: 583]. Je také zajímavé, že procentuálně vyšší podporu získávají baskické nacionalistické strany v regionálních volbách (ve srovnání s volbami celošpanělskými) [Somuano 2002: 575], což svědčí o racionálním volebním chování voličů.

Současný baskický stranický systém je charakteristický svou fragmentací, detailněji jej lze klasifikovat jako polarizovaný multipartismus (pluralismus stran) [Llera Ramo 2008: 24], jenž se konstituoval na základě fragmentace společenské, která je charakterizována především „konfliktem“ mezi nacionalisty, kteří až do roku 2009 ovládali hlavní baskické politické instituce, a nenacionalisty [Llera Ramo 2008: 21]. Sekundární roli v tomto konfliktu hraje také etnická příslušnost (Baskicko je region s tradičně velkou měrou přistěhovalectví). Struktura baskického stranického systému je determinována dvěma hlavními *cleavages*.

Prvním z nich je *cleavage* centrum/periferie¹⁴⁸, které se zde projevuje v postoji k otázce baskického sebeurčení a vztahu k centru, tedy Madridu. Mezi relevantní strany (tj. v tomto případě mající zastoupení v baskickém parlamentu), které jsou programově nakloněny ideji větší baskické autonomie až nezávislosti¹⁴⁹, patří PNV, EA a Aralar. Tyto strany lze označit za autonomistické (např. PNV) až secesionistické (např. EA) [Dandoy 2008: 8–9]. Naopak tři celošpanělské strany, PSOE, PP a UPyD¹⁵⁰ reprezentují unionistickou část parlamentního politického spektra. [Ruiz Vieytez 2009: 44] Odnož celošpanělské Sjednocené levice (*Izquierda Unida*; IU), baskická EB-B, je stranou, která často stojí na pomezí –

¹⁴⁸ Podle Lipseta a Rokkana je *cleavage* centrum/periferie jedním ze 4 základních stranických *cleavages*. [Lipset, Rokkan 1967: 14]

¹⁴⁹ Baskičtí nacionalisté jsou dále fragmentováni dle svého postoje k žádoucí míře autonomie: pomyslná osa nacionalismu je ohraničena na jedné straně pólem umírněných stran, na druhé straně pak pólem těch velmi radikálních, striktně vyžadujících nezávislost.

¹⁵⁰ http://www.upyd.es/web_medida/plantilla_general/contenedor.jsp?seccion=193

na jednu stranu například podpořila (s výhradami) Plán Ibarretxe, na druhou stranu obhajuje pozici státu jako garanta základních hodnot. EB-B tedy není jednoznačně zařaditelnou stranou (z hlediska *cleavage* centrum/periferie) a usiluje o to, aby fungovala jako „most mezi nacionalisty a nenacionalisty“ (*punte entre nacionalistas y no nacionalistas*).¹⁵¹

Baskická parlamentní politická scéna je rozdělována také rovinou ideologickou: k levici se hlásí PSOE, EA, Aralar¹⁵² a EB-B¹⁵³. Pravice je reprezentována PP, jež je v současné době třetí nejsilnější stranou v baskickém parlamentu. Středový program prosazuje PNV (v tomto případě je jednoznačné zařazení k pravici či levici diskutabilní, neboť PNV se prezentuje jako strana liberální, humanistická, s křesťansko-demokratickými ideály¹⁵⁴) a UPyD, liberální antinacionalistická strana, jejímž cílem je centralizace státu a demokratizace ústavy¹⁵⁵.

Z empirického hlediska je rozhodujícím faktorem při vytváření koaliční či opoziční spolupráce postoj k sebeurčení. Dokazuje to fakt, že dvě hlavní celošpanělské strany, PP a PSOE, v baskickém parlamentu dlouhodobě spolupracují, přestože reprezentují dva naprosto antagonistické politické proudy (na centrální úrovni tyto dvě strany vládní koalici tradičně netvoří).

Naopak tradičně konzervativní a katolická PNV [Somuano 2002: 592] na parlamentní úrovni spolupracuje se stranami reprezentujícími proud *izquierda abertzale*. Ideologická blízkost je v tomto případě až sekundární, největší koaliční potenciál pro sestavení vlády s PNV mají strany, které zastávají stejné priority v otázce autonomie. Výjimku tvořily pouze roky 1987–1991 a 1991–1998¹⁵⁶, kdy PNV vytvořila na regionální úrovni koalici s PSOE [Barrio, Baras, Barberà, Teruel 2009: 13] a model

¹⁵¹ http://www.elmundo.es/especiales/2005/03/espana/elecciones_pv/candidatos/madrado.html

¹⁵² <http://www.aralar.net/aralar-partido>

¹⁵³ <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-es-eb-b/que-es-eb-b/menu-id-200>

¹⁵⁴ http://www.eaj-pnv.eu/esp/conoce_historia.asp

¹⁵⁵ http://www.upyd.es/web_medida/plantilla_general/contenedor.jsp?seccion=193

¹⁵⁶ http://www.euskadi.net/r33-2288/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legista_tura_5.shtml

vládnutí se tak nejvíce přiblížil konsociační demokracii [Laiz Castro 2003: 125].

2.2. Španělská ústava 1978: postoj k regionalismu

Ústava z roku 1978 věnuje celkem 16 článků (143–158)¹⁵⁷ definování teritoriálního členění státu a autonomním společenstvím (dále AS). Tyto pasáže věnované národnostním otázkám byly problematické již v době tvorby ústavy. Tradičně ostrá regionální a autonomistická hnutí záměrně vyvolávala obavy, že právě na tomto bodě nechají konsensuální projekt ústavy ztroskotat. Baskičtí nacionalisté se opírali o argument hospodářské vyspělosti svého regionu a zdůrazňovali fakt, že za centralistického frankistického režimu nedostala baskická kulturní, etnická a jazyková specifika šanci na svobodný rozvoj. Ústavní formulace o autonomii pro „národnosti a regiony“ („*nacionalidades y regiones*“) byla kompromisem mezi požadavky na plné národní sebeurčení menšin a koncepcí jednotného španělského národa. [Dvořáková, Kunc 2004: 178]

Původně se počítalo pouze s autonomií pro Basky, Katalánce a Galicijce, jejichž autonomní nároky byly historicky opodstatněné, ovšem příležitosti se chopily i další nacionalismy, jež najednou začaly nově vznikat během této ústavní diskuze (místní specifika najednou začala zdůrazňovat např. Andalusie, jejíž nacionalistické tendence byly považovány za již dávno zapomenuté). [Dvořáková, Kunc 2004: 179]

Článek 143 Španělské ústavy 1978 totiž hovoří o „právu na autonomii“ („*el derecho a la autonomía*“), přičemž z tohoto práva není výslovně vyloučen žádný region. O případných teritoriálních změnách a přijímání autonomních statutů v rámci Španělského království vždy definitivně rozhoduje pouze španělský parlament (článek 144).

¹⁵⁷ Nebude-li vyznačeno jinak, následující kapitola vychází z textu Španělské ústavy 1978 (*Constitución española* 1978). Staženo dne 5. 1. 2010 z WWW: <http://www.la-moncloa.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.

Důležitým ustanovením je článek 147, ve kterém jsou specifikovány podmínky změny znění autonomních statutů. Definitivní rozhodovací pravomoc má opět španělský parlament, přičemž předchozí fáze ratifikačního procesu probíhají v kompetencích autonomních společenství. Reforma autonomního statutu má charakter ústavního zákona (*ley orgánico*).

2.2.1. Exkluzivní pravomoci státu

Článek 149 definuje exkluzivní pravomoci státu, mezi které patří zejména následující:

- definice základních lidskoprávních norem a garance dodržování ústavního pořádku
- imigrační politika a garance jednotné národnosti
- mezinárodní vztahy a zahraniční politika
- obrana
- justice
- obchodní a trestní legislativa
- legislativa týkající se věznic a nápravných zařízení
- pracovní právo
- občanské právo
- legislativa týkající se duševního a průmyslového vlastnictví
- celní režim a zahraniční obchod
- měnový systém
- legislativa týkající se oficiálně užívaných jednotek míry, váhy a času
- koordinace a plánování ekonomiky
- správa státního majetku a státního dluhu (*Deuda del Estado*)
- podpora a koordinace vědeckého a technologického výzkumu
- základní legislativa týkající se zdravotnictví a farmaceutických výrobků

- základní legislativa týkající se sociálního zabezpečení
- námořní rybolov (v souladu s kompetencemi AS)
- obchodní loďstvo a registrace lodí, správa přístavů a letišť sloužících veřejnému zájmu
- správa vodních subjektů, elektroinstalací a energetických transportů protínajících území více než 1 AS;
- základní legislativa týkající se ochrany životního prostředí
- základní legislativa týkající se hornictví a energetiky
- legislativa týkající se zbraní a výbušnin
- zajištění veřejné bezpečnosti (v souladu s kompetencemi některých AS)
- pravomoc schvalovat vyhlášení lidových hlasování (referend).

Tyto pravomoci státu jsou garantovány ústavou, k jejíž změně je potřebná silná politická vůle centrální vlády a do jisté míry i opozice. Proto je poměrně nepravděpodobné, že by některá z těchto kompetencí byla delegována na autonomní společenství, vzhledem k tomu, že změnu vztahu státu a AS musí vždy odsouhlasit španělský parlament. A ten již v minulosti dokázal, že ať už jeho většinu ovládá pravice či levice, nerozhoduje ve prospěch rozšiřování baskických pravomocí (viz kapitola 1.6.1. a Plán Ibarretxe), neboť to není v zájmu státu. *De iure* však možnost delegování státních pravomocí na AS existuje. Je doslova zmíněna v článku 150 a je podmíněna přijetím ústavního zákona (*ley orgánica*).

2.2.2. Kompetenční spory

Nejdůležitější roli v rozhodování sporů mezi regionálními vládami a státem hraje španělský ústavní soud. Asi 10 % zákonů přijatých regionálními parlamenty vyvolává kompetenční spory, které musí být postoupeny k posouzení právě ústavnímu soudu. Tyto spory jsou většinou

zapříčiněny tím, že v mnohých oblastech je legislativní vymezení dané jurisdikce velmi nejednoznačné a lze jej vykládat více způsoby¹⁵⁸. Je také nutné poznamenat, že 60 % těchto sporů vyplynulo ze sporných zákonů přijatých buď v Baskicku, Katalánsku, nebo Galícii. [Gunther, Montero 2009: 86] Tato autonomní společenství jsou již tradičně „nejproblémovější“ z hlediska jejich vztahu s centrem, což je ovšem dáno i tím, že od 80. let 20. století disponují rozsáhlou autonomií, která s sebou přinesla i vznik nových institucí a administrativních mechanismů, které předtím spadaly pod kompetenci státu.

Největší množství sporných zákonů, které se dostaly před španělský ústavní soud, pocházelo z 80. let [Gunther, Montero 2009: 86], což dokazuje, že nově etablovaný systém regionální správy, vyplývající z procesu decentralizace, přinesl velké množství pochybností a nejasností, které se dotýkaly jeho fungování v praxi. Velkou roli hrál fakt, že právě výše zmiňované regiony byly součástí „vysokorychlostního“ decentralizačního procesu, tzv. fáze *vía rápida* (tzn. rychlá cesta) (článek 151 Španělské ústavy 1978), čímž byly ve velmi krátké době „zatíženy“ obrovskou odpovědností za výkon rozsáhlé samosprávy, na rozdíl od těch autonomních společenství, kterým byla a stále jsou autonomní práva rozšiřována velmi pozvolna, v rámci tzv. fáze *vía lenta* (tj. pomalá cesta) (článek 143). Předchozí nezkušenost se zákonitě musela projevit zvýšenou měrou spornosti přijímaných zákonů.

Velký počet kompetenčních sporů byl ústavnímu soudu předložen také v době pravicové vlády *Partido Popular* v letech 2000–2004, která měla silný mandát podpořený absolutní většinou. Tato pravicová vláda se částečně vrátila k nacionalistické a centralistické politice, čímž se vztah centrum-periferie ještě více polarizoval. To se týkalo opět především Basků a Katalánců. [Gunther, Montero 2009: 86] Asi nejostřejší kompetenční spor mezi státem a ASB se týkal zákona o referendu (viz kapitola 1.6.2.), který

¹⁵⁸ Ústava obsahuje kromě výčtu výlučných pravomocí státu i výčet pravomocí, které mohou převzít AS. Občas však dochází k tomu, že zákony přijaté parlamenty regionálními nejsou kompatibilní se zákony přijatými v Madridu nebo přímo s ústavou.

byl baskickým parlamentem přijat v červnu 2008, aniž by respektoval ústavu, konkrétně článek 149, odstavec 32a, který možnost konání referenda podmiňuje souhlasem španělského parlamentu. Ve sporném baskickém zákoně je totiž přímo uvedeno datum konání referenda a z jeho formulace vyplývá, že hlasování se vyhlašuje samovolně, bez ohledu na názor španělského parlamentu.¹⁵⁹ Tento spor se proto dostal před ústavní soud, který jej z výše zmíněných důvodů zamítl, Evropský soud pro lidská práva verdikt posléze potvrdil.

2.2.3. Další ústavní ustanovení

V článku 153 Španělské ústavy 1978 se stanovují podmínky pro kontrolu orgánů autonomních společenství. Tuto kontrolu může vykonávat ústavní soud, španělská vláda prostřednictvím Státní rady (*Consejo del Estado*) za účelem koordinace pravomocí, soudní soustava a Účetní soud Španělska (*El Tribunal de Cuentas*), jenž provádí kontrolu veřejného sektoru v rozpočtových a ekonomických záležitostech¹⁶⁰.

V článku 156 je zakotvena finanční (rozpočtová) autonomie, která je přiznána autonomním společenstvím. Zároveň obsahuje odstavec 1 tohoto článku formulaci o „solidaritě mezi všemi Španěly“ („*solidaridad entre todos los españoles*“), která se objevuje i v článku 2 a která by měla být dodržována při odvádění daní do státního rozpočtu a při následném přerozdělování prostředků.

V článku 156, v odstavci 2. je na AS také delegována zodpovědnost za výběr daní, respektive za spolupráci při jejich výběru.

Článek 157 definuje zdroje rozpočtů autonomních společenství, přičemž zmíněny jsou i příjmy z daní a příjmy ze zvláštního tzv. interteritoriálního kompenzačního fondu (*Fondo de Compensación Interterritorial*). Tento fond rozděluje finanční prostředky především mezi chudší regiony v rámci Španělska, a to na právě základě solidarity

¹⁵⁹ <http://www.tribunalconstitucional.es/en/jurisprudencia/restrad/Pages/JCC1032008en.aspx>

¹⁶⁰ <http://www.tcu.es/>

regionů bohatších. Finanční prostředky pro jednotlivá autonomní společenství jsou distribuovány na základě údajů o průměrném příjmu na hlavu, míře nezaměstnanosti či míře emigrace. Podobné faktory rozhodují o rozdělení financí i v regionálních rozvojových fondech EU, jichž Španělsko využívá od svého vstupu. [Gunther, Montero 2009: 85]

2.2.4. Concierto Económico a regulace daňových odvodů

Ekonomický vztah mezi státem a AS může být upraven zákonem, v případě ASB to je tradiční dohoda, tzv. *Concierto Económico* (Hospodářská dohoda), prostřednictvím něhož jsou regulovány daňové odvody Autonomního společenství Baskicka do státní kasy. Tento vztah je zakotven i v Autonomním statutu Baskicka 1979, v článku 41. Tři baskické provincie a Navarra jsou jediné entity, které mají v rámci Španělska pravomoc koordinovat výběr daní na svém území, neboť jim v tomto ohledu bylo přiznáno jejich historické právo [Carreño, Santo-Tomás 2008: 803].

V praxi probíhá proces výběru daní (mimo celních poplatků) v rámci Autonomního společenství Baskicka takto: administrativy provincií zodpovídají za průběh výběru daní a z vybrané částky každá z nich odvádí určitý podíl baskické vládě v závislosti na různých ekonomických faktorech, jako je např. poměr výše příjmů a výdajů dané provincie. [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 523] Regionální baskická vláda je zodpovědná za celkovou koordinaci výběru daní a s madridskou vládou jedná o objemu odvodů z této částky do centrální státní kasy. Tato jednání se konají jednou za 5 let [Montero 2005: 76] a jejich výsledek závisí na shodě obou stran. [Gunther, Montero 2009: 83] *Concierto Económico* je natolik specifická forma regulace ekonomických vztahů s centrem, že v Evropské unii nenajdeme její obdobu [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 530].

2.3. Kompetence ASB zakotvené v Autonomním statutu 1979

Kompetence ASB jsou definovány v Autonomním statutu Baskicka (*Estatuto de Autonomía del País Vasco*)¹⁶¹. Článek 2 počítá s případným inkorporováním Navarry do ASB v případě, že sama učiní takové rozhodnutí. V dalších člancích jsou vyjmenovány baskické státní symboly jako vlajka či hymna. V článku 6 jsou za oficiální jazyky Autonomního společenství Baskicko (dále ASB) prohlášeny kastilština a baskičtina. Každý obyvatel ASB má právo učit se obě řeči a stejně tak je používat. Baskické úřady jsou podle statutu povinny garantovat možnost používat oba tyto jazyky a jsou zodpovědné za zajišťování této lingvistické diverzity.

2.3.1. Výlučné pravomoci Autonomního společenství Baskicko

Hlava I. pojednává o pravomocích, které byly tímto statutem delegovány na Autonomní společenství Baskicko. V mnoha bodech je odkazováno na ústavu, neboť výlučné kompetence státu nesmí být narušeny kompetencemi ASB.

Článek 10: Autonomní společenství Baskicko má výlučnou pravomoc zejména v těchto oblastech:

- vymezení administrativních celků v rámci hranic ASB (v souladu s článkem 37 tohoto statutu)
- vnitřní organizace baskických samosprávných institucí (dále upraveno tímto statutem)
- volební legislativa týkající se baskického parlamentu (*Parlamento Vasco*), provincionálních parlamentů (*Juntas Generales*) a provincionálních zastupitelstev (*Diputaciones Forales*) (dále upraveno v článku 37)
- místní administrativa a veřejná správa

¹⁶¹ Nebude-li vyznačeno jinak, následující kapitola vychází z textu Autonomního statutu Baskicka (*Estatuto de Autonomía del País Vasco*). Staženo dne 4. 1. 2010 z WWW: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_estatuto.pdf>

- občanské právo vycházející z tradičního práva historických provincií ASB (*Derecho Civil Foral*)
- správa majetku ASB a veřejných statků
- zemědělství a chov dobytka, a to v souladu s nadřazenými státními ekonomickými direktivy
- rybolov ve vodách náležících do administrativy ASB
- správa vodních a plynových potrubí a energetických transportů na území ASB
- zřizování a správa nadací a asociací (školských, kulturních, uměleckých atd.)
- lékárenský sektor a zdravotnictví (dále upraveno článkem 18¹⁶²), v souladu s ústavou
- věda a technika (ve spolupráci se státem)
- kultura (v souladu s ústavou), správa archivů, knihoven, muzeí atd. (nejsou-li pod správou státu)
- rozvoj ekonomiky ASB a její plánování (v souladu se státní ekonomickou politikou)
- domácí obchod ASB, a to nikoli na úkor státní cenové politiky a volného oběhu peněz na úrovni celého státu
- průmysl, s výjimkou odvětví podléhajících zvláštním legislativním normám (např. z důvodu bezpečnosti, z vojenských či zdravotnických důvodů atd.)
- městský rozvoj, bydlení a bytová výstavba
- správa pozemních komunikací v rámci území ASB (spadá pod kompetenci provincionálních vlád, tzv. *Diputaciones Forales*)

¹⁶² V oblasti zdravotnictví je v kompetenci státu vytvářet základní legislativu, ASB je pak zodpovědná za výkon těchto legislativních nařízení. ASB má právo vytvářet vlastní doplňující legislativu týkající se zdravotnictví, musí však být v souladu s touto nadřazenou státní legislativou.

Ve srovnání s „nehistorickými“ regiony disponuje Baskicko většími pravomocemi v oblasti zdravotnictví a školství¹⁶³. Na tyto dva sektory také baskická vláda vynakládá nejvíce prostředků z rozpočtu; v roce 2000 to bylo téměř 60 % [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 525]. To samozřejmě přináší obrovskou zodpovědnost za kvalitní zajištění těchto služeb. Ve své správě má nyní Baskicko (a stejně tak některá další autonomní společenství) dokonce i některé univerzity, jež byly dříve spravovány státem. [Gunther, Montero 2009: 78]

2.3.2. Další ustanovení Autonomního statutu Baskicka

Článek 11 definuje oblasti, ve kterých je ASB povinna zajišťovat výkon základních legislativních opatření daných státem a zároveň má možnost vytvářet doplňující legislativu (ochrana životního prostředí, rybolov, bankovní sektor, energetika atd.) Tento článek vychází z ustanovení definovaných ústavou (viz článek 149 Španělské ústavy 1978).

Článek 12 Autonomního statutu vyjmenovává, ve kterých oblastech nepřísluší ASB legislativní iniciativa (ASB je zodpovědná pouze za výkon státní legislativy). Do této skupiny patří legislativa týkající se vězeňské správy, pracovního práva či správa státních subjektů nacházejících se na území ASB (uzná-li stát převedení správy na ASB za vhodné).

Soudní moc

Co se týká soudní moci, jak vyplývá z předcházejících článků a z článku 13, odstavce 1., nemá v této oblasti ASB exkluzivní pravomoc, nýbrž je pověřena pouze výkonem této moci (s výjimkou vojenské jurisdikce) na svém území. Organizace soudnictví ve Španělsku se totiž řídí principem jurisdikční jednoty. Všichni soudci a soudní úředníci jsou součástí téhož celku¹⁶⁴. Bližší vymezení kompetencí baskické vlády v otázce administrativy soudnictví je zakotveno v ústavních (organických)

¹⁶³ Baskové mají zvláštním zákonem garantované bilingvní vzdělávání [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 525].

¹⁶⁴ http://ec.europa.eu/civiljustice/org_justice/org_justice_spa_cs.htm

zákonech pojednávajících o soudní moci a jejich institucích jako je *Consejo General del Poder Judicial* (Generální soudní rada). Podle článku 13 přísluší organizace a správa Státního zastupitelství (*Ministerio Fiscal*) státu. Soudem nejvyšší úrovně na území ASB je *Tribunal Superior de Justicia* (Vyšší soud) se sídlem v Bilbau¹⁶⁵, nejvyšším soudní stupeň v rámci celého Španělska pak tvoří Nejvyšší soud (*Tribunal Supremo*) se sídlem v Madridu, jehož kompetence se vztahují na oblast celé ASB (článek 34, odstavec 1.). K účelu řízení justice je v baskické vládě zřízeno ministerstvo pro soudní záležitosti (v současné době, od roku 2009, spadá soudní agenda pod *Departamento de Justicia y Administración Pública*¹⁶⁶). Bližší ustanovení týkající se soudní soustavy na území ASB obsahuje kapitola III hlavy II statutu.

Specifické pravomoci

V článku 17 je zakotveno právo na zřízení vlastního autonomního policejního sboru, přičemž jeho řízení spadá pod baskickou vládu (konkrétně pod ministerstvo vnitra, tedy *Ministerio del Interior*¹⁶⁷). Vedle autonomního policejního sboru fungují v ASB i státní pořádkové síly (*Cuerpo Nacional de Policía*) řízené naopak státním ministerstvem vnitra, jejichž pravomoci byly ovšem omezeny ve prospěch baskické policie (*Ertzaintza*). Pravomoci jednotlivých teritoriálních úrovní policie jsou rozděleny tak, aby jejich výkon mohl být v souladu.

Existence *Ertzaintzy* vychází z historie (první profesionální policejní sbory vznikly v 19. století) a je považována za tradiční součást veřejné služby¹⁶⁸. Její strukturu tvoří tzv. *cuerpos de miñones y miqueletes*, což jsou tradiční pořádkové sbory Álavy, Guipúzcoi a Vizcayi (článek 17,

¹⁶⁵ <http://www.justizia.net/InformacionCorporativa/swf/paseo.swf>

¹⁶⁶ <http://www.jusap.ejgv.euskadi.net/r47-home/es>

¹⁶⁷ <http://www.interior.ejgv.euskadi.net/r42-423/es/>

¹⁶⁸ http://www.ertzaintza.net/public/wps/portal/ertzaintza/kcxml/04_Sj9SPykssy0xPLMnMz0vM0Y_QjzKL94s3d_EASZnF-8QbOgXqR2KIBSDEgvS99X098nNT9QP0C3JDI8odHRUB1pS61Q!!/delta/base64xml/L3dJdyEvd0ZNUFzQUMvNEIVRS82X05fN044

odstavec 5.). V současné době *Ertzaintza* disponuje asi 8.000 muži, kteří jsou rozděleni do specializovaných divizí¹⁶⁹.

2.3.3. Kompetence mimo jurisdikci ASB

Mezi kompetence, které nenáleží do exkluzivní jurisdikce ASB, dnes patří pracovní právo a zaměstnanost, průmysl, infrastruktura, výzkum, správa některých letišť¹⁷⁰. Zcela zásadní oblastí, kde ASB dosud nedosáhla žádoucí absolutní autonomie, je oblast sociálního zabezpečení [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 531] a finance¹⁷¹. Pravomoci v sociálních oblastech jsou obtížně delegovatelné, neboť nezahrnují pouze technickou redistribuci, ale sofistikovanou integraci více sektorů. Politiky zaměstnanosti, nezaměstnanosti a sociálního zabezpečení, které jsou instrumentem solidarity, náležejí do systému sociálního státu a těžko by bylo možné vytvořit jakousi jeho regionální subkategorii. Navíc mechanismus sociálního státu integruje celou společnost, která na něm participuje, a následkem toho posiluje národní soudržnost a vědomí. [Gómez Uranga, Etxebarria 2000: 531] Nepochybně by tento pro centrum nežádoucí „odstředivý efekt“ nastal i v případě ASB, získala-li by od státu příslušné kompetence.

2.4. Legislativní a exekutivní instituce Autonomního společenství Baskicko; volby a volební systém

Autonomní společenství Baskicko (stejně jako ostatní španělská autonomní společenství) je entitou s fungujícím parlamentním systémem, v němž je vláda odpovědná ze své činnosti parlamentu. [Gunther, Montero 2009: 78] Základní ustanovení týkající se zákonodárné a výkonné moci ASB obsahuje hlava II Autonomního statutu 1979 (kapitola I a II).

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-2312/es/contenidos/informacion/estatuto_guernica/es_455/estatu_com_c.html

¹⁷¹ http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-2312/es/contenidos/informacion/sistema_politico/es_10107/sistema_politico.html

2.4.1. Moc zákonodárná

Moc zákonodárnou reprezentuje jednokomorový parlament (*Parlamento Vasco*) se sídlem v hlavním městě Vitorii-Gasteiz¹⁷², jenž plní funkci kontrolora činnosti vlády (článek 25, odstavec 1. Autonomního statutu Baskicka 1979), přičemž je označen (viz článek 25, odstavec 2.) za nedotknutelný („*inviolable*“). V článku 26 je zakotveno, že každá ze tří provincií, které tvoří ASB, je v parlamentu zastoupena rovným počtem reprezentantů. V současné době tento počet činí 25 poslanců za každou provincii, celkem jich tedy v parlamentu zasedá 75¹⁷³. Tento počet křesel je v současné době rozdělen mezi 7 politických stran (viz níže).

Vznik *Parlamento Vasco* je *de iure* datován k 25. 10. 1979, v důsledku schválení Autonomního statutu Baskicka. Jeho první zasedání se uskutečnilo dne 31. 3. 1980¹⁷⁴.

Parlamento Vasco je z personálního hlediska vertikálně i horizontálně strukturován, tzn. přejímá obvyklý hierarchický model fungování zákonodárného sboru. V jeho čele stojí předseda¹⁷⁵ (*Presidente*), jenž disponuje kompetencí řídit plenární debaty a jehož povinností je dohlížet na dodržování parlamentního řádu. V symbolické rovině je předseda *Parlamento Vasco* hlavním reprezentantem této instituce. Jeho pracovní náplň obsahuje také udržování komunikace s ostatními orgány Autonomního společenství Baskicka.

Předseda parlamentu je součástí širšího orgánu, předsednictva¹⁷⁶ (*Mesa*). To je kromě předsedy tvořeno ještě dvěma místopředsedy (*Vicepresidentes*) a dvěma tajemníky (*Secretarios*). Předsednictvo je voleno plénem vždy současně se začátkem nové legislatury.

Volební období *Parlamento Vasco* činí 4 roky (článek 26, odstavec 4.), může být však vládou rozpuštěn ještě před skončením řádného

¹⁷² http://www.parlamento.euskadi.net/c_lasede.html

¹⁷³ Úřadující *lehendakari* Patxi López byl v roce 2009 do parlamentu zvolen za provincii Vizcaya.

¹⁷⁴ http://www.parlamento.euskadi.net/c_lasede_1.html

¹⁷⁵ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_4.html

¹⁷⁶ Tamtéž.

volebního období za účelem vyhlášení předčasných voleb. [Gunther, Montero 2009: 78] Poslanci parlamentu jsou po dobu výkonu mandátu chráněni imunitou, nikoli ovšem v případě podezření na spáchání trestného činu (článek 26, odstavec 6.). Parlament disponuje pravomocí volit senátory, kteří reprezentují ASB v centrálním španělském parlamentu (článek 28a).

Poslanci se sdružují do poslaneckých klubů (*Grupo Parlamentario*), ve kterých probíhá politická debata, a pro jehož založení je třeba minimální počet 5 poslanců.¹⁷⁷ Nedosahuje-li strana zastoupená v parlamentu tohoto potřebného počtu, integruje své poslance v tzv. smíšeném poslaneckém klubu (*Grupo Mixto*). Na půdě klubů probíhá politická debata a jejich neméně důležitou náplní je i zpracovávání legislativních podnětů či interakce s vládou¹⁷⁸.

Dalšími parlamentními orgány jsou výbory (*Comisiones*)¹⁷⁹, v nichž probíhá skutečná odborná práce na legislativních dokumentech. Právě zde se posuzují a věcně konzultují návrhy, které nejsou předloženy ke schválení přímo plénu. Jednotlivé výbory jsou tematicky zaměřeny na určitou oblast, jde tedy o specializované „pracovní skupiny“. Personální složení výborů neodpovídá složení klubů, neboť do výborů se poslanci zařazují dle své odborné specializace a kvalifikace. Členství ve výboru však podléhá proporčnímu principu – musí v nich být zachován numerický poměr odpovídající stranickému složení parlamentu.¹⁸⁰

Oficiálními jazyky používanými na půdě baskického parlamentu jsou baskičtina a kastilština, oficiální dokumenty jsou proto bilingvní¹⁸¹.

Procesní a organizační otázky a ratifikační postupy jsou detailně popsány v Řádu baskického parlamentu (*Reglamento del Parlamento*

¹⁷⁷ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_2.html

¹⁷⁸ Tamtéž.

¹⁷⁹ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_4.html

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ Řád baskického parlamentu (*Reglamento del Parlamento Vasco*, 2009). Staženo dne 17. 1. 2010 z WWW: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_reglamento.pdf>.

Vasco), jehož aktuálně platná verze pochází z roku 2009¹⁸², kdy došlo k poslední novelizaci.

Zákonodárná iniciativa přísluší parlamentnímu klubu (*Grupo Parlamentario*) jako celku či jednotlivému poslanci, získá-li podpisy dalších čtyř poslanců; vládě (*Gobierno Vasco*); zastupitelským institucím historických provincií; lidu (prostřednictvím lidové iniciativy) (článek 131 Řádu baskického parlamentu). V případě, že zákonodárnou iniciativu projeví vláda, jedná se o tzv. *proyecto de ley* (návrh zákona) (článek 132, odstavec 1.), jenž nemusí být projednán plénem před zahájením procesu parlamentního čtení. V případě ostatních iniciátorů jde o tzv. *proposición de ley* (zákonný záměr) (článek 147, odstavec 1.), jenž naopak plénem projednán být musí.¹⁸³

Poté následují fáze, jejichž náplní je předkládání pozměňovacích návrhů, projednávání ve výborech a nakonec diskuze pléna (*Dictamen*) nad daným zněním zákona. Je-li návrh schválen, stává se zákonem (*Ley*). Následně je oficiálně vyhlášen *lehendakarim* a publikován ve věstníku (*Boletín Oficial de País Vasco*).¹⁸⁴

Hlavní funkcí parlamentu je kontrola vlády. Ta je prováděna především prostřednictvím interpelací a možnosti vyjádřit vládě nedůvěru. V případě, že je vládě vyslovena nedůvěra (viz kapitola 2.4.3.), musí její předseda podat demisi.¹⁸⁵

Politická funkce parlamentu je vykonávána politickými stranami, z nichž nejsilnější je v současné době (IX. legislatura¹⁸⁶) PNV s 30 mandáty. Následuje PSOE s 25 mandáty a PP s 13 mandáty.¹⁸⁷ Méně než 5 poslanců mají strany Aralar, EA, EB-B a UPyD.¹⁸⁸ (viz kapitola 2.1. o stranickém systému). Pro přehlednost uvádím ještě následující seznam výše uvedených počtů mandátů:

¹⁸² http://www.parlamento.euskadi.net/c_reglamento.html

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_7.html

¹⁸⁶ http://www.parlamento.euskadi.net/fichas/c_035_SM.html

¹⁸⁷ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_2.html

¹⁸⁸ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_2.html

Současné složení Parlamento Vasco dle počtu mandátů (IX. legislatura, 2009–2013):

- EAJ-PNV – 30
- PSE-EE – 25
- PP – 13
- Aralar – 4
- EA – 1
- EB-B – 1
- UPyD – 1

Legislativní pravomoci Juntas Generales

Legislativní pravomoci mají také provincionální parlamenty, tzv. *Juntas Generales* (jejich exekutivní protějšek tvoří *Diputaciones Forales*) – mají však velmi omezené pravomoci ve prospěch *Ayuntamientos* (obecní zastupitelstva) a baskické vlády. [Gunther, Montero 2009: 45]

Juntas Generales mají totožnou strukturu jako *Parlamento Vasco* – v čele sboru stojí předsednictvo, hlasování probíhá v plénu, poslanci se sdružují do klubů a práce na legislativních návrzích probíhá ve výborech¹⁸⁹.

2.4.2. Volby a volební systém

V Baskicku se koná několik typů voleb: celošpanělské parlamentní volby (volba zástupců do španělského parlamentu – *Cortes Generales*, tj. do Poslanecké sněmovny – *Congreso de los Diputados*¹⁹⁰ – a do Senátu – *Senado*¹⁹¹), regionální volby (volba poslanců do baskického parlamentu – *Parlamento Vasco*), provincionální a obecní volby (konají se současně, volič odevzdá dva volební lístky; jde o volbu provincionálních parlamentů – *Juntas Generales* – a obecních zastupitelstev – *Ayuntamientos, Concejos*

¹⁸⁹ <http://www.jjgalava.es/webs/Salutacion.htm>

¹⁹⁰ <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Diputados>

¹⁹¹ <http://www.senado.es/legis9/senadores/index.html>

v případě Álavy) a volby do Evropského parlamentu (volba evropských poslanců za Španělsko). [Zallo, Ayuso 2009: 29]

Tato kapitola se zabývá především analýzou voleb do *Parlamento Vasco* a *Juntas Generales*, neboť tyto orgány mají pravomoc vytvářet volební legislativu – dle článku 10, odstavce 3. Autonomního statutu Baskicka 1979 přísluší parlamentu a provincionálním orgánům (*Juntas Generales, Diputaciones Forales*) tvorba legislativy týkající se interních voleb ASB, stejně tak samotná organizace voleb je plně v kompetenci Autonomního společenství Baskicko a jeho orgánů (za esenciální normu, která zakotvuje základní principy voleb konaných na území Španělského království, však platí ústavní zákon o všeobecném volebním řádu, *Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*, jenž byl přijat za účelem zvýšení kvality volebních procesů¹⁹²).

Obecný rámec kompetencí, které byly zakotveny ve statutu, byl detailně rozvinut zákonem o volbách do *Parlamento Vasco* (*Ley de Elecciones al Parlamento Vasco*), jehož aktuálně platná verze pochází z roku 1990 (*Ley 5/1990, de 15 de junio, de Elecciones al Parlamento Vasco*)¹⁹³. Tento zákon byl naposledy novelizován v roce 2005.

Za organizaci voleb nese zodpovědnost baskické ministerstvo vnitra (*Departamento de Interior del Gobierno Vasco*)¹⁹⁴.

Volby do baskického parlamentu (Parlamento Vasco)

Hlava II. již zmíněného zákona o volbách do *Parlamento Vasco* z roku 1990 (*Ley 5/1990, de 15 de junio, de Elecciones al Parlamento Vasco*) pojednává o volebním systému. Je zde stanoveno, že volba poslanců do *Parlamento Vasco* probíhá na základě poměrného volebního systému, přičemž je realizována na úrovni historických provincií (tzn. že ASB je rozděleno do 3 volebních obvodů), z nichž každá vysílá do parlamentu

¹⁹² http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-2312/es/contenidos/informacion/parlamento_vasco/es_473/parlamento_c.html

¹⁹³ Tamtéž.

¹⁹⁴ http://www.euskadi.net/elecciones/indice_c.htm

25 reprezentantů. Pro vstup do parlamentu je stanovena volební klausule 5 % (toto opatření bylo přijato prostřednictvím novelizace zákona v roce 2000)¹⁹⁵. Volební období poslance baskického parlamentu trvá formálně 4 roky¹⁹⁶. Pravomocí svolávat volby disponuje *lehendakari*, jenž tak musí učinit prostřednictvím dekretu. Volby se konají mezi 54. a 60. dnem od vyhlášení tohoto dekretu. Volební kampaň trvá 15 dní.¹⁹⁷

Seznam výsledků voleb do Parlamento Vasco od roku 1980¹⁹⁸:

- 1980 – 1. EAJ-PNV, 2. HB, 3. PSOE (pořadí dle počtu mandátů)
- 1984 – 1. EAJ-PNV, 2. PSOE, 3. HB
- 1986 – 1. PSOE, 2. EAJ-PNV, 3. HB
- 1990 – 1. EAJ-PNV, 2. PSOE, 3. HB
- 1994 – 1. EAJ-PNV, 2. PSE-EE/PSOE, 3. PP
- 1998 – 1. EAJ-PNV/EA, 2. PP, 3. EH
- 2001 – 1. EAJ-PNV/EA, 2. PP, 3. PSE-EE/PSOE
- 2005 – 1. EAJ-PNV/EA, 2. PSE-EE/PSOE, 3. PP
- 2009 – 1. EAJ-PNV, 2. PSOE, 3. PP

Volby do provincionálních parlamentů (Juntas Generales)

Volební systém do provincionálních parlamentů je stanoven Zákonem o volbách do *Juntas Generales* historických provincií Araba, Bizkaia a Gipuzkoa (*Ley 1/1987, de 27 de marzo, de Elecciones para las Juntas Generales de los Territorios Históricos de Araba, Bizkaia y Gipuzkoa*). Každý ze tří provincionálních parlamentů má 51 členů¹⁹⁹, kteří jsou voleni na 4 roky přímou volbou na základě poměrného volebního

¹⁹⁵ Zákon o volbách do baskického parlamentu (*Ley 5/1990, de 15 de junio, de Elecciones al Parlamento Vasco*). Dostupné na WWW: <http://parlamento.euskadi.net/pdfdocs/leyes/ley_19900005_f_cas.html>.

¹⁹⁶ http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-2312/es/contenidos/informacion/parlamento_vasco/es_473/parlamento_c.html

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Následující informace jsou, pokud není uvedeno jinak, dostupné na WWW: <<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/index.htm>>, a to v sekci *Elecciones Autonómicas* 1980–2009.

¹⁹⁹ http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-2312/es/contenidos/informacion/juntas_generales/es_465/juntas_c.html

systemu. Každá z provincií je rozdělena na několik volebních obvodů (Álava – 3, Vizcaya – 4, Guipúzcoa – 4).

Volby do *Juntas Generales* mohou svolat členové *Diputaciones Forales*, tedy příslušných provincionálních exekutivních orgánů. Jsou vyhlášeny současně s volbami do obecních zastupitelstev. Volební kampaň před volbami do *Juntas Generales* trvá (stejně jako u voleb do *Parlamento Vasco*) 15 dní²⁰⁰.

Současné politické složení Juntas Generales Álavy, Guipúzcoi a Vizcayi dle počtu mandátů (volební období 2007–2011):

*Juntas Generales de Álava*²⁰¹:

- PP – 15
- EAJ-PNV – 14
- PSE-EE – 14
- GM²⁰² – 4
- EA – 2
- EB-B/Aralar – 2

*Juntas Generales de Vizcaya*²⁰³:

- EAJ-PNV – 23
- PSE-EE – 14
- PP – 8
- EB-B/Aralar – 2
- GM²⁰⁴ - 4

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ <http://www.jjggalava.es/webs/Salutacion.htm>

²⁰² Grupo Mixto; nejde o politickou stranu, jedná se o smíšený klub poslanců z více stran. [<http://www.jjggalava.es/webs/Salutacion.htm>]

²⁰³ <http://www.jjgbizkaia.net/home/eleccion/index.asp>

²⁰⁴ Grupo Mixto; nejde o politickou stranu, jedná se o smíšený klub poslanců z více stran. [<http://www.jjgbizkaia.net/home/eleccion/index.asp>]

*Juntas Generales de Guipúzcoa*²⁰⁵:

- PNV-EAJ – 16
- PSE-EE – 16
- EA – 7
- PP – 6
- GM²⁰⁶ – 6

Volby do obecních zastupitelstev (Ayuntamientos)

Legislativní rámec voleb do obecních zastupitelstev je stanoven ústavním zákonem o všeobecném volebním řádu (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*). Dle článku 163 tohoto zákona je většina zastupitelstev volena poměrným systémem. Roli hraje počet obyvatel dané obce – dle něj je určen volební systém. Zvláštní volební režim mají tzv. *Consejos Abiertos* (Álava)²⁰⁷.

Volby do *Juntas Generales* a do *Ayuntamientos* jsou vyhlašovány současně (obecní volby se konají v celém Španělsku ve stejném termínu²⁰⁸). Volič tak při svém hlasování odevzdává dva volební lístky. [Zallo, Ayuso 2009: 29]

Současné složení²⁰⁹ baskických Ayuntamientos dle celkového počtu mandátů politických stran (volební období 2007–2011)²¹⁰:

EAJ-PNV – 1.029

PSE-EE – 332

PP – 185

²⁰⁵ http://w390w.gipuzkoa.net/WAS/CORP/DJGPortalWEB/composicion_grupos.jsp

²⁰⁶ Grupo Mixto; nejde o politickou stranu, jedná se o smíšený klub poslanců z více stran.

[http://w390w.gipuzkoa.net/WAS/CORP/DJGPortalWEB/composicion_grupos.jsp]

²⁰⁷ Ústavní zákon o všeobecném volebním řádu (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*), článek 179, odstavec 2. Dostupný na: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo5-1985.t3.html#>.

²⁰⁸ <http://www.elpais.com/especial/elecciones/municipales>

²⁰⁹ Následující seznam počtu mandátů zahrnuje výčet výsledků 8 nejméně úspěšných stran. Je zde uveden pouze pro orientaci a pro nastínění trendu ve volebním chování při volbách do *Ayuntamientos*, jímž jsou převládající preference pro nacionalistické strany. Celkový počet mandátů, který byl v roce 2007 k dispozici k přerozdělení, čítal 2.587. [<http://www9.euskadi.net/q93TodoWar/q93Desplegar.jsp>]

²¹⁰ <http://www9.euskadi.net/q93TodoWar/q93Desplegar.jsp>

EAE-ANV²¹¹ – 337

EA – 216

EB/Aralar – 93

EB-B – 11

Aralar – 33

Z tohoto výčtu mandátů vyplývá, že nejsilnější politickou silou v baskických *Ayuntamientos* jsou v současné době nacionalisté, kteří mají v celkovém součtu dohromady absolutní většinu křesel. Složení jednotlivých zastupitelstev se mohou napříč provinciemi velmi zásadně lišit – například Álava, ležící na jihu Baskicka, vykazuje jiné volební preference než ostatní dvě provincie, což je vidět např. na výše uvedeném přehledu stran zastoupených v alavských *Juntas Generales*.

Ve srovnání s výsledky obecních voleb z roku 2003 navýšila PSE-EE/PSOE v roce 2007 počet mandátů. Druhá nejsilnější celošpanělská strana, PP, jich však naopak přes 40 ztratila²¹².

2.4.3. Moc výkonná

Moc výkonnou reprezentuje vláda (*Gobierno Vasco*), kolektivní orgán vykonávající exekutivní a administrativní funkci (článek 29 Autonomního statutu Baskicka 1979), v čele s předsedou vlády (*Lehendakari*). Současný *lehendakari*, Patxi López, byl parlamentním plénem zvolen dne 5. května 2009²¹³. *Lehendakari* je volen baskickým parlamentem a posléze jmenován španělským králem (článek 33, odstavec 1.). Sídlo předsedy vlády (*Lehendakaritza*) je situováno ve Vitorii-Gasteiz²¹⁴.

²¹¹ Baskické nacionalistické hnutí (*Eusko Abertzale Ekintza- Acción Nacionalista Vasca*; EAE-ANV)

²¹² <http://www9.euskadi.net/q93TodoWar/q93Desplegar.jsp>

²¹³ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-gerrika/es/contenidos/noticia/eleccion_lehendakari/es_eleccion/eleccion.html

²¹⁴ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-lhricont/es/contenidos/informacion/listado_delegaciones/es_10016/lista_delegaciones.html

Členové vlády a její předseda jsou po dobu výkonu mandátu chráněni imunitou (nikoli ovšem v případě podezření na spáchání trestného činu) (článek 32, odstavec 2.).

Organizace vlády přísluší parlamentu (článek 30), jemuž se také jako celek zodpovídá ze své činnosti (článek 32, odstavec 1.). Vláda končí svou činnost, je-li zvolen nový parlament, je-li vládě vyslovena nedůvěra (respektive není-li vyslovena důvěra), nebo odstoupí-li *lehendakari* z jejího čela (podá demisi, zemře) (článek 31, odstavec 1.).

Současné složení baskické vlády²¹⁵ (IX. legislatura; jednobarevná menšinová vláda PSE-EE/PSOE, data ke dni 29. 4. 2010):

- *Lehendakari* (předseda vlády) – Patxi López Álvarez
- *Consejero de Interior* (ministr vnitra) – Rodolfo Ares
- *Consejera de Educación, Universidades e Investigación* (ministryně školství a výzkumu) – Isabel Celaá
- *Consejero de Economía y Hacienda* (ministr financí) – Carlos Aguirre
- *Consejera de Justicia y Administración Pública* (ministryně pro soudní záležitosti a veřejnou správu) – Idoia Mendia
- *Consejero de Vivienda, Obras Públicas y Transporte* (ministr pro bydlení, veřejné práce a dopravu) – Iñaki Arriola
- *Consejero de Industria, Innovación, Comercio y Turismo* (ministr průmyslu, inovací, obchodu a turismu) – Bernabé Unda
- *Consejera de Empleo y Asuntos Sociales* (ministryně práce a sociálních věcí) – Gemma Zabaleta
- *Consejero de Sanidad y Consumo* (ministr zdravotnictví a výživy) – Rafael Bengoa

²¹⁵ http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/r48-9712/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_9.shtml

- *Consejera de Medio Ambiente, Planificación Territorial, Agricultura y Pesca* (ministryně životního prostředí, teritoriálního rozvoje, zemědělství a rybolovu) – Pilar Unzalu
- *Consejera de Cultura* (ministryně kultury) – Blanca Urgell

Vyslovení důvěry a nedůvěry vládě

Vláda jako celek i jednotliví ministři odpovídají parlamentu, jenž tímto provádí kontrolu exekutivy²¹⁶. Parlament volí předsedu vlády, prostřednictvím vyslovení důvěry *lehendakarimu* je zároveň vyslovena důvěra jeho nové vládě. Může jej proto i odvolat, a to prostřednictvím vyjádření nedůvěry vládě²¹⁷. Procesní postupy spojené s vyslovením důvěry a nedůvěry jsou definovány v hlavě IV. Řádu baskického parlamentu z roku 2009 (*Reglamento del Parlamento Vasco*)²¹⁸.

Lehendakari může sám požádat parlament o vyjádření důvěry, například v souvislosti s vládním programem či důležitým vládním krokem – v tom případě se jedná o tzv. *cuestión de confianza* (článek 167 Řádu baskického parlamentu). Důvěra mu je udělena, jestliže získá prostou většinu hlasů (článek 168, odstavec 3.). Vyvolá-li hlasování o setrvání vlády parlament, jedná se naopak o proces vyjádření nedůvěry, tzv. *moción de censura* (článek 170, odstavec 1.). Pod návrh na vyjádření nedůvěry se musí podepsat minimálně šestina poslanců, kteří zároveň musí navrhnout jméno nového předsedy vlády (tento mechanismus je v politologii označován jako tzv. konstruktivní vyjádření nedůvěry), jenž v obecné rovině musí představit svůj potenciální vládní program (článek 170, odstavec 2.). Nedůvěra je vládě vyslovena, vysloví-li se pro návrh absolutní většina poslanců (článek 170, odstavec 8.), narozdíl od vyjádření důvěry, kde je třeba prostá většina hlasů (viz výše). Předseda vlády, jemuž byla vyslovena nedůvěra, musí podat demisi (článek 170, odstavec 7.) a je

²¹⁶ http://www.parlamento.euskadi.net/c_organizacion_7.html

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Řád baskického parlamentu (*Reglamento del Parlamento Vasco*, 2009). Staženo dne 17. 1. 2010 z WWW: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_reglamento.pdf>.

zahájen parlamentní proces, jehož výsledkem je jmenování nového *lehendakariho* (článek 170, odstavec 8.).

Parlament může iniciovat hlasování o nedůvěře vládě, ale prostřednictvím stejného mechanismu může vyslovit nedůvěru i prvnímu místopředsedovi nebo jakémukoliv dalšímu členovi vlády, jenž následně musí podat demisi (článek 171).

V polarizovaném prostředí baskické politiky je nastavení tohoto systému hlavním stabilizačním prvkem. Vyjádření nedůvěry a sesazení vlády je totiž výrazně ztíženo mechanismem konstruktivního vyjádření nedůvěry.

Baskické vlády od roku 1980

- I. legislatura (1980–1984)²¹⁹ – menšinová²²⁰ jednobarevná vláda EAJ-PNV, v čele *lehendakari* Carlos Garaikoetxea Urriza (EAJ-PNV)
- II. legislatura (1984–1987)²²¹ – menšinová²²² jednobarevná vláda EAJ-PNV, v čele *lehendakari* Carlos Garaikoetxea Urriza (EAJ-PNV)
- III. legislatura (1987–1991)²²³ – koaliční vláda EAJ-PNV a PSE/PSOE, v čele *lehendakari* José Antonio Ardanza Garro (EAJ-PNV)
- IV. legislatura (1991–1995)²²⁴ – koaliční vláda EAJ-PNV a (proměnlivě) EA, EE, PSE, PSE-EE/PSOE²²⁵, v čele *lehendakari* José Antonio Ardanza Garro (EAJ-PNV)

²¹⁹ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_1.shtml

²²⁰ EAJ-PNV získala v regionálních volbách v roce 1980 25 mandátů z celkových 60. [<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=09/03/1980>] V roce 1980 každá z provincií vyslala jen 20 zástupců, pro volby v roce 1984 již byl tento počet navýšen na současných 25. [Laiz Castro 2003: 124]

²²¹ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_2.shtml

²²² EAJ-PNV získala v regionálních volbách v roce 1984 32 mandátů z celkových 75. [<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=26/02/1984>]

²²³ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_3.shtml

- V. legislatura (1995–1998)²²⁶ – koaliční vláda EAJ-PNV, EA a PSE-EE/PSOE, v čele *lehendakari* José Antonio Ardanza Garro (EAJ-PNV)
- VI. legislatura (1999–2001)²²⁷ – koaliční vláda EAJ-PNV a EA, v čele *lehendakari* Juan José Ibarretxe Markuartu (EAJ-PNV)
- VII. legislatura (2001–2005)²²⁸ – koaliční vláda EAJ-PNV, EA a EB/IU²²⁹, v čele *lehendakari* Juan José Ibarretxe Markuartu (EAJ-PNV)
- VIII. legislatura (2005–2009)²³⁰ – koaliční vláda EAJ-PNV, EA a EB/IU, v čele *lehendakari* Juan José Ibarretxe Markuartu (EAJ-PNV)
- IX. legislatura (2009–současnost)²³¹ – menšinová²³² jednobarevná vláda PSE-EE/PSOE, v čele *lehendakari* Patxi López Álvarez

Jak je vidět z přehledu vlád, až na výjimky šlo o koalice. Tento jev může být vysvětlován vysokou fragmentací společnosti, užitím poměrného systému, jenž produkuje multipartismus a zvýhodňuje malé strany, a konsociačním charakterem vládnutí, jehož účelem je limitace moci většiny a jenž proto tvorbu koalic předpokládá. Tento konsociační model, jak jej definuje Arend Lijphart [Laiz Castro 2003: 125], zároveň předpokládá vůli politických elit (reprezentujících dané fragmenty

²²⁴ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_4.shtml

²²⁵ Změny v koaličních vládách souvisí se sloučením EE a PSE ve stranu PSE-EE, ke kterému došlo v roce 1993.

²²⁶ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_5.shtml

²²⁷ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_6.shtml

²²⁸ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_7.shtml

²²⁹ Dnes EB-B. [<http://www.ezkerbatua-berdeak.org/que-es-eb-b/que-es-eb-b/menu-id-200>]

²³⁰ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_8.shtml

²³¹ http://www.lehendakari.euskadi.net/r57-sinmenu/es/contenidos/informacion/equipo_gobierno/es_9456/legislatura_9.shtml

²³² PSE-EE/PSOE získala v regionálních volbách v roce 2009 25 mandátů z celkových 75. [<http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=01/03/2009>]

společnost) ke společné spolupráci za účelem zintenzivnění žádoucí společenské koheze. Téměř vzorově, díky vůli tehdejších politických elit, fungoval model konsociační demokracie v ASB v letech 1987–1998, kdy se na vládnutí kromě nacionalistů podílela také celošpanělská strana PSE-EE/PSOE, respektive její předchůdkyně EE a PSE. Od roku 2001 se však opět zintenzivnila polarizace mezi elitami, čímž je hledání společného konsensu velmi ztíženo. [Laiz Castro 2003: 125]

Na podobu a fungování baskických vlád měla vliv přítomnost tzv. antisystémové strany v *Parlamento Vasco* – tou byla až do roku 2001 HB/EH/*Batasuna* [Laiz Castro 2003: 124]. První 2 baskické vlády (viz přehled) byly sice formálně menšinové, ovšem *de facto* fungovaly jako vlády většinové díky permanentní nepřítomnosti tehdejší HB (11 mandátů²³³) v parlamentu, neboť hranice dosažení prosté většiny se snížila. [Laiz Castro 2003: 126]

Z hlediska typologie jde podle politoložky Consuelo Laiz Castro [Laiz Castro 2003: 124] o model konsociační demokracie (v praxi tento model fungoval ovšem pouze ve zmíněných letech 1987–1998). Toto zařazení bylo určeno na základě několika typických rysů baskického politického systému [Laiz Castro 2003: 124]:

- 1) poměrný volební systém, tj. reprezentace je vybírána na základě proporčního zastoupení, které zvýhodňuje malé strany a podporuje soutěživost; této zásadě odpovídá i rovnocenná pozice tří historických provincií, tj. každá z nich tvoří při regionálních parlamentních volbách jeden volební obvod a každá z nich vysílá do *Parlamento Vasco* 25 zástupců²³⁴; tato rovnost provincií však v praxi produkuje deformaci volebních výsledků, neboť hlasy z nejlidnatější provincie Vizcaia jsou podhodnoceny a naopak hlasy z nejméně lidnaté Álavy jsou

²³³ <http://www.congreso.es/consti/elecciones/autonomicas/resultados.jsp?com=76&fecha=09/03/1980>

²³⁴ Od roku 1984 činí počet zástupců 25. Celkem tedy v *Parlamento Vasco* zasedá 75 poslanců. [Laiz Castro 2003: 124]

- nadhodnoceny – 1 alavéský hlas odpovídá 4,5 vizcaiským hlasům;
- 2) baskický stranický systém dle Sartoriho typologie odpovídá extrémně polarizovanému pluralismu, respektive multipartismu, jenž reflektuje pluralitní společnost rozdělenou do četných fragmentů;
 - 3) fragmentovaná politická kultura (Consuelo Laiz Castro pracuje s Lijphartovou typologií politické kultury [Laiz Castro 2004: 124]) – fragmentace se tedy nevztahuje pouze na stranický systém, ale na celou společnost (strany slabě plní agregativní funkci a společnost je rozdělena na izolované segmenty), přičemž zásadním *cleavage* je postoj k nacionalismu, respektive k „baskické otázce“.

Exekutivní pravomoci Diputaciones Forales

Výkonnou mocí disponují také orgány spravující území historických provincií, tzv. *Diputaciones Forales*. Ty jsou voleny členy parlamentu (*Juntas Generales*) příslušné provincie a v jejich čele stojí *Diputado General* (tedy obdoba *lehendakariho*, ovšem na nižší správní úrovni).²³⁵

Pod kompetence těchto provincionálních vlád spadá administrativa a zajištění fungování vlastních institucí, dále výběr přímých i nepřímých²³⁶ daní [Carreño, Santo-Tomás 2008: 803] a participace na jejich následném přerozdělování²³⁷, správa silniční sítě (především na venkově), některé zdravotnické služby, rozvoj venkova a další veřejné služby jako např. sběr odpadu. [Gunther, Montero 2009: 81] Významnějšími pravomocemi disponují obecní orgány ve formě obecních zastupitelstev (*Ayuntamientos*). Pod jejich správu spadá územní plánování a rozvoj, místní policejní sbory, oblast bydlení a bytové výstavby, veřejné služby, místní dopravní

²³⁵ http://www.euskadi.net/r33-2288/es/contenidos/informacion/instituciones_foral/es_475/diputaciones_c.html

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Tamtéž.

komunikace, ochrana místního životního prostředí a rekreační aktivity.
[Gunther, Montero 2009: 82]

Kompetenční spory mezi orgány ASB podléhají rozhodnutí arbitrážní komise, složené z rovného počtu členů reprezentujících obě strany sporu. Této komisi má předsedat předseda baskického Vyššího soudu (*Tribunal Superior de Justicia*). Další procesní podmínky stanovuje příslušný zákon ASB (článek 39 Autonomního statutu Baskicka 1979).

Závěr

Předkládaná bakalářská práce se zabývá politickým systémem Baskicka a všemi důležitými aspekty, které mají vliv na jeho fungování.

Hlavní část práce je rozdělena na dvě kapitoly. První je věnována historickým okolnostem, které vedly až k současné podobě baskického politického systému (vznik baskického nacionalismu, jeho vývoj, pozice Baskicka za frankistického režimu a vznik Autonomního společenství Baskicko jako průvodní jev decentralizace španělského státu). Ve druhé, stěžejní kapitole jsem provedla detailní analýzu baskického politického systému a jeho dílčích segmentů.

Politický systém Baskicka je z politologického hlediska velmi širokým tématem, který zahrnuje velké množství prvků a faktorů, které mají vliv na jeho fungování, zejména institucionální rámec, stranický systém, struktura baskické společnosti a volební systém.

Tvorba institucionálního rámce byla nejvíce ovlivněna tradičním modelem baskického provincionálního uspořádání (v podobě *Juntas Generales* a *Diputaciones Forales*) a modelem španělského parlamentarismu zakotveném ve Španělské ústavě 1978 (převzaty byly některé specifické prvky jako např. konstruktivní vyjádření nedůvěry vládě).

Co se týká regionálního baskického stranického systému, výsledkem mé analýzy je zjištění, že jeho podoba je determinována dvěma hlavními *cleavages* – postojem k nacionalismu a ideologickým zaměřením. Z empirického hlediska je rozhodujícím faktorem při vytváření koaliční či opoziční spolupráce postoj k nacionalismu. Toto tvrzení lze podložit například faktem, že dvě hlavní celošpanělské, nenacionalistické strany, PP a PSOE, v baskickém parlamentu dlouhodobě spolupracují, přestože reprezentují dva ideologicky antagonistické politické proudy a na centrální úrovni vládní koalici tradičně netvoří.

Struktura baskické společnosti se odráží v podobě baskického stranického systému, proto je třeba ji taktéž představit detailněji. V případě Baskicka lze mluvit o společnosti fragmentované, což je důsledek etnické,

jazykové, sociální a politické diverzity. Etnická diverzita odráží postoj jedince k vlastní identitě. Tzv. duální identitou rozumíme jev, kdy se jedinec hlásí ke dvěma národním, respektive etnickým identitám současně, v tomto případě tedy k identitě španělské i baskické. Na druhé straně mnozí Baskové se hlásí pouze k jediné identitě, tedy baskické. Specifická identita je navíc vlastní i imigrantům (ať už španělským či nešpanělským) žijícím v Baskicku. Fungování politického systému tak může být ovlivněno efektem vycházejícím z duality (tj. respekt k centrální moci i respekt k moci regionální - na tomto základu by měl být *de iure* i *de facto* postaven celý koncept decentralizovaného regionálního státu), ale i efektem vycházejícím z individuality (tj. vymezení se vůči „ovládajícímu“ elementu, tedy španělskému státu, a revolta vůči všemu, co ohrožuje suverenitu regionální moci). Obě tyto výše zmíněné protichůdné tendence, z nichž v současné době mírně převažuje duální identita²³⁸, determinují i podobu baskického politického, respektive stranického systému.

Výše zmíněné aspekty fragmentace společnosti by měly být reflektovány i v modelu vládnutí, jenž by vzhledem k této skutečnosti měl vykazovat znaky konsociační demokracie (především z hlediska kooperace elit) a reprezentovat zájmy celé společnosti, nikoliv pouze její části. Zejména v posledních zhruba 10 letech se však baskické vlády k tomuto ideálnímu modelu ani nepřiblížily a nacionalistické zájmy byly deklarovány jako zájmy všech Basků. V souvislosti s tím pak dochází k určité deformaci španělského i celosvětového veřejného mínění, neboť Baskové jsou nezřídka médií či španělskými politiky souhrnně prezentováni buď jako separatisté, nebo v horším případě jako teroristé. Je však nutno si uvědomit, že z objektivního hlediska je realita zcela jiná, o čemž vypovídají i výsledky výzkumů veřejného mínění, kde svou podporu radikalismu paušálně vyslovuje jen marginální část baskické společnosti.

²³⁸ Podle údajů vyplývajících z výzkumu z roku 2005 a zveřejněných mimo jiné v publikaci Richarda Gunthera a Josého Ramóna Montera *The Politics of Spain* (viz Seznam literatury a zdrojů). [Gunther, Montero 2009: 198]

Volební systém do baskických legislativních institucí je založen na principu proporcionality, což sice teoreticky umožňuje zastoupení hlavním fragmentům, kterými je společnost tvořena (na základě jazykové, etnické a politické příslušnosti), ovšem ta je *de facto* rozdělována jednou hlavní linií – postojem k nacionalismu, respektive k žádoucí míře autonomie. Tím je umožněna tvorba dvou hlavních koaličních bloků (nacionalistického a nenacionalistického), které soupeří o vítězství ve volbách. Výsledná vládnoucí koalice pak není tvořena dle konsociačního principu (ten byl naplněn pouze v letech 1987–1998), ale na základě postoje stran k nacionalismu a autonomii.

Jedním z motivů pro zpracování této práce byl mimo jiné i výsledek regionálních voleb z roku 2009, po nichž se poprvé do čela baskické vlády postavil předseda celošpanělské, nenacionalistické strany. Můj původní předpoklad o změně volebního chování se potvrdil jen zčásti – z dlouhodobého hlediska lze sice v Baskicku pozorovat postupné posilování pozice celošpanělských stran v parlamentu, které vygradovalo právě vznikem první nenacionalistické vlády, ovšem vliv na tento jev má jednak volební systém (dochází k numerickému zkreslení na základě nadhodnocení a podhodnocení provincionálních reprezentací), jednak míra volební účasti. Z tohoto hlediska tedy nelze předpoklad o změně volebního chování verifikovat.

Dalším závěrem, který přinesla analýza baskických volebních výsledků, je fakt, že současné politické složení provincionálních parlamentů reflektuje téměř rovnocenné rozdělení společnosti na nenacionalisty a nacionalisty, tzn. ani jedna z těchto skupin zde nedisponuje drtivou většinou (specifické preference vykazuje nejjižnější provincie Álava – ve zdejších *Juntas Generales* mají silnou většinu celošpanělské strany). Obecní zastupitelstva jsou z hlediska celkového součtu mandátů v současné době většinově obsazeny nacionalistickými stranami.

Problematika volebního chování překračuje hranice čistě politologického zkoumání, neboť pro pochopení následků je vždy třeba znát

příčiny, které v případě přetrvávajícího baskického nacionalismu (až separatismu) a z něj vyplývajícího volebního chování nacházíme především v sociologické a psychologické rovině. Relevantní jsou samozřejmě i čistě ekonomické motivy, v programech nacionalistických stran je však mnohem častěji zmiňován nárok na „právo rozhodovat o vlastní budoucnosti“, tedy právo nezpochybnitelné, které Baskům náleží jako historická výsada. Je důležité si uvědomit i aspekt iracionality, který velmi ovlivňuje povahu nacionalistického cítění, abychom mohli lépe pochopit i fenomén terorismu, úzce spojený právě s nacionalismem – je pozoruhodné, že v tak vyspělém regionu, jakým je Autonomní společenství Baskicka, hraje tento druh prosazování zájmů tak zásadní politickou roli.

Přítomnost fenoménu terorismu je také jedním z prvků, které odlišují baskický politický systém od toho katalánského. Baskicka a Katalánsko jsou autonomní společenství s nejvyšší mírou autonomie v rámci Španělského království, což vychází ze skutečnosti, že jde o historické regiony, kterým bylo uznáno „přednostní“ právo na získání široké autonomie na základě dlouhodobé tradice specifického vztahu s centrem (*fueros*, autonomie za 2. republiky). V případě Baskicka pak bylo právo na autonomii legitimizováno výjimečnou historií baskického národa, jehož původ je dosud předmětem zkoumání. Tato skutečnost také hraje důležitou roli při ospravedlňování autonomistických až separatistických tendencí, které nacházíme v programech některých baskických stran.

Tato práce se zabývá všemi výše zmíněnými aspekty, které souvisí s fungováním politického systému Baskicka. Otázky formulované v úvodu této práce (Jaký faktor hraje rozhodující roli při vytváření koaliční či opoziční spolupráce stran v baskickém parlamentu? Jaké modely vládnutí posloužily jako zdroj inspirace při tvorbě baskického institucionálního rámce? Jaký vliv má volební systém na složení baskického parlamentu?) se mi podařilo zodpovědět (viz výše).

Nejobtížnějším bodem práce pro mě osobně byla marginalizace tématu terorismu, který má dodnes zcela nepochybně zásadní dopady

na baskickou společnost, a koncentrace na analýzu samotného politického systému. Fenomén ETA a antisystémových stran je natolik zajímavým objektem zkoumání, že bylo velmi těžké věnovat mu pouze okrajovou pozornost. Protože jsem této problematice věnovala jen několik odstavců (mým hlavním tématem byl politický systém Baskicka), stala se předmětem mého zájmu alespoň mimo rámec této práce. Vzhledem k tomu, že k této problematice se doposud váže velké množství nezodpovězených otázek, považovala bych za přínosné ji rozvinout prostřednictvím hlubší analýzy v mé budoucí magisterské práci.

Summary

The political system of the Basque Country is a broad term which includes a number of elements and factors having influence on its functioning, especially its institutional framework (its creation was influenced mainly by the traditional form of provincial arrangement and by the Spanish parliamentary system, which is defined in the Spanish Constitution of 1978) and the party system (it reflects the socio-political structure of the society and its form is determined by the two main cleavages - the attitude to nationalism and ideology).

The fragmentation of the Basque society is the result of ethnic and socio-political differentiation, which should be reflected in the form of governing (it should show signs of consociational democracy). In theory, the proportional electoral system allows representation of the main fragments of the society. Nevertheless, namely in the last 10 years the Basque governments have not even got in touch with that ideal form and the nationalist interests were declared as the interests of the whole society. The government coalitions are usually not created according to the consociational principle (it was realized only in 1987–1998), but their composition is based on the attitude of the parties towards nationalism and autonomy.

My hypothesis about a change of voting behaviour, based on the regional election results from 2009 proved only partly. From a long-term point of view we can see a gradual strengthening of the statewide parties' position, but it is influenced either by the electoral system (the overvaluation and undervaluation of the provincial representations cause a numeric distortion) or voter turnout. The next conclusion is the fact that the political structure of the provincial parliaments reflects the almost equivalent division of the society into nationalists and non-nationalists. The specific case is the southern province of Álava, where *Juntas Generales* are ruled by the strong non-nationalist majority and the voters' preferences slightly differ from the other provinces. The municipal councils are generally ruled by the nationalist parties in total number of mandates.

Seznam literatury a zdrojů

1) Dokumenty

Autonomní statut Baskicka 1979 (*Estatuto de autonomía del País Vasco*). Staženo dne 4. 1. 2010 z WWW:

<http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_estatuto.pdf>.

Královský dekret 1/1978 o zřízení předautonomního režimu pro Baskicko (*Real Decreto-Ley 1/1978, de 4 de enero, por el que se aprueba el régimen preautonómico para el País Vasco*). Dostupné na WWW:

<http://www.euskadi.net/cgi-bin_k54/ver_c?CMD=VERDOC&BASE=B03J&DOCN=000033052&CONF=/config/k54/bopv_c.cnf>

Návrh reformy politického statutu Autonomního společenství Baskicko 2003, tzv. Plán Ibarretxe (*Propuesta de Reforma de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi, 2003*). Staženo dne 18. 1. 2010 z WWW:

<http://www.elpais.com/elpaismedia/ultimahora/media/200310/25/espana/20031025elpepunac_1_P_PDF.pdf>.

Populace podle bydliště, mateřského jazyka a pohlaví 2005 (*Población por la zona de residencia y la lengua materna, según el sexo, 2005*). Baskický statistický institut EUSTAT (*Euskal Estatistika Erakundea; Instituto Vasco de Estadística*). Dostupné na WWW:

<http://www.eustat.es/estadisticas/idioma_i/censo.html>

Populace podle pohlaví 2005 (*Población según el sexo por grupos de edad, a 31/XII/2005*). Baskický statistický institut EUSTAT (*Euskal Estatistika Erakundea; Instituto Vasco de Estadística*). Dostupné na WWW: <http://www.eustat.es/estadisticas/idioma_i/censo.html>

První krok k demokracii: principy a cíle proudu *izquierda abertzale* (*Un primer paso para el proceso democrático: Principios y voluntad de la izquierda abertzale, 2009*). Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW:

<http://www.gara.net/agiriak/20091115_adierazpena_gaztelera.pdf>

- Rozsudek Nejvyššího soudu Španělska o ilegalizaci politických stran *Herri Batasuna, Euskal Herritarrok a Batasuna*, 2003 (*Sentencia del Tribunal Supremo: Ilegalización de los partidos políticos Herri Batasuna, Euskal Herritarrok y Batasuna*, 2003). Staženo dne 17. 2. 2010 z WWW: <<http://www.elmundo.es/documentos/2003/03/espana/batasuna.pdf>>.
- Řád baskického parlamentu (*Reglamento del Parlamento Vasco*), 2009. Staženo dne 17. 1. 2010 z WWW: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/c_reglamento.pdf>.
- Stanovisko Rady Evropské unie z května 2006 ohledně aplikace zvláštních opatření v boji proti terorismu (*Council Common Position 2006/380/CFSP of 29 May 2006 updating Common Position 2001/931/CFSP on the application of specific measures to combat terrorism and repealing Common Position 2006/231/CFSP*). Staženo dne 11. 2. 2010 z WWW: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_144/l_14420060531en00250029.pdf>
- Španělská ústava 1978 (*Constitución española 1978*). Staženo dne 5. 1. 2010 z WWW: <http://www.la-moncloa.es/NR/rdonlyres/79FF2885-8DFA-4348-8450-04610A9267F0/0/constitucion_ES.pdf>.
- Ústavní zákon o všeobecném volebním řádu (*Ley Orgánica 5/1985, de 19 de junio, del Régimen Electoral General*). Dostupné na WWW: <http://noticias.juridicas.com/base_datos/Admin/lo5-1985.t3.html#>
- Volební program EA pro celošpanělské parlamentní volby 2008 (*Programa electoral de Eusko Alkartasuna: Elecciones a Cortes Generales de 9 de marzo de 2008*). Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW: <http://www.euskoalkartasuna.org/elecciones2008/pdf/es/programa_electoral_2008.pdf>

- Volební program EAJ-PNV 2009 (*Programa electoral 2009 del EAJ-PNV*).
Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW: <<http://www.eaj-pnv.eu/documentos/documentos/8427.pdf>>
- Volební program PSE-EE pro regionální volby 2009 (*Programa electoral de PSE-EE: Autonómicas 2009*). Staženo dne 26. 1. 2010 z WWW:
<<http://www.socialistasvascos.com/upload/archivo-Programa-electoral-Programa-electoral-49c9f9d6d7081.pdf>>
- Výzkum veřejného mínění. *Euskobarómetro, Noviembre 2009. Catedrático de Ciencia Política y de la Administración, Universidad del País Vasco UPV (Euskal Herriko Unibertsitatea EHU), Leioa*. Staženo dne 20. 1. 2010 z WWW:
<http://alweb.ehu.es/euskobarometro/index.php?option=com_content&task=view&id=81&Itemid=115>
- Výzkum veřejného mínění. *Euskobarómetro, Mayo 2004. Catedrático de Ciencia Política y de la Administración, Universidad del País Vasco UPV (Euskal Herriko Unibertsitatea EHU), Leioa*. Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW:
<http://alweb.ehu.es/euskobarometro/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=14&Itemid=82>
- Výzkum veřejného mínění. *Ikuskerak – 1, Diciembre 2007. Diferencias de opinión entre mujeres y hombres de la CAPV. (Názorové rozdíly mezi ženami a muži v Autonomním spol. Baskicko). Gobierno Vasco*. Staženo dne 14. 2. 2010 z WWW:
<http://www.lehendakaritza.ejgv.euskadi.net/contenidos/informe_estudio/ikuskerak_1/es_ikus1/adjuntos/07ikuskerak01.pdf>
- Zákon o volbách do baskického parlamentu (*Ley 5/1990, de 15 de junio, de Elecciones al Parlamento Vasco*). Dostupné na WWW:
<http://parlamento.euskadi.net/pdfdocs/leyes/ley19900005_f_cas.html>

2) Neperiodická literatura

a) Monografie a sborníky

- BALFOUR, S.; QUIROGA, A. (2007). *The Reinvention of Spain: Nation and Identity since Democracy*. Vyd. 1. New York: Oxford University Press. 240 s. ISBN 978-0-19-920667-4.
- COLLINS, R. (1997). *Baskové*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. 293 s. ISBN 80-7106-198-0.
- DE PABLO, S.; MEES, L. (2005). *El péndulo patriótico: Historia del Partido Nacionalista Vasco, 1895-2005*. Vyd. 1. Barcelona: Crítica. 503 s. ISBN 84-8432-685-3.
- DVOŘÁKOVÁ, V.; KUNC, J. (2004). Španělsko. In ŘÍCHOVÁ, B. a kol. *Komparace politických systémů II*. Vyd. 3. Praha: VŠE (III. vydání), s. 163-199. ISBN 80-245-0757-9.
- GUNTHER, R.; MONTERO, J. R. (2009). *The Politics of Spain*. Vyd. 1. New York: Cambridge University Press. 278 s. ISBN 78-0-521-60400-0.
- LIPSET, S. M. ; ROKKAN, S. (1967). Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments. In LIPSET, S. M.; ROKKAN, S. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspective*. Vyd. 1. New York: Free Press, s. 1-64. ²³⁹
- LLERA RAMO, F. J. (2008). The Basque Country: A Plural Society. In ²⁴⁰*Presentation of the political reality of the Basque Country: From Defamation to Tragedy*. Vyd. 1. Bilbao: Fundación para La Libertad, Gobierno de España, s. 21–33²⁴¹. Staženo dne 21. 1. 2010 z WWW:
<http://www.paralalibertad.org/descargas/InformeLaberinto/InformeCompleto_Ingles.pdf>.

²³⁹ ISBN není uvedeno.

²⁴⁰ Kolektiv autorů, editoři neuvedeni.

²⁴¹ ISBN není uvedeno.

- LÓPEZ BASAGUREN, A. (2008). The Fundamental Points of the Plan Ibarretxe: The Right to Self-determination and the example of Quebec. In²⁴² *Presentation of the political reality of the Basque Country: From Defamation to Tragedy*. Vyd. 1. Bilbao: Fundación para La Libertad, Gobierno de España, s. 41–49²⁴³. Staženo dne 20. 2. 2010 z WWW: <http://www.paralalibertad.org/descargas/InformeLaberinto/InformeCompleto_Ingles.pdf>.
- PAYNE, S. G. (1975). *Basque nationalism*. Vyd. 1. Reno: University of Nevada Press. 291 s. ISBN 0-87417-042-7.
- PUERTA SESMA, C. (2004). *José Antonio Aguirre. Primer lehendakari del Gobierno vasco, Unidad didáctica para la ESO*. Vyd. 1. Vitória-Gasteiz: Administración de la Comunidad Autónoma del País Vasco. 44 s. SS-1456/2004²⁴⁴.
- RIVERA BLANCO, A. (2003). *Historia de Álava*. Vyd. 1. Vitória-Gasteiz: Diputación Foral de Álava. 660 s. ISBN 84-89569-95-9.
- RUIZ VIEYTEZ, E. J. (2009). Recent Developments in the Autonomy of the Basque Country. In BENEDIKTER, T. (ed.) *Solving Ethnic Conflict through Self-Government. A Short Guide to Autonomy in Europe and South Asia*. Vyd. 1. Bolzano: EURAC Research, s. 41–45²⁴⁵. ISBN nevedeno.
- SANCHO LARRAÑAGA, R. (2003). *Guerrilla y terrorismo en Colombia y España: ELN y ETA*. Vyd. 1. Bucaramanga: Editorial UNAB. 221 s. ISBN 985-8166-19-5.
- SARTORI, G. (1976). *Parties and Party Systems: a Framework for Analysis*. Vyd. 1. Cambridge: Cambridge University Press. 383 s. ISBN 0521291062.

²⁴² Kolektiv autorů, editoři nevedeni.

²⁴³ ISBN není uvedeno.

²⁴⁴ ISBN není uvedeno, uvedeno pouze SS.

²⁴⁵ ISBN není uvedeno.

- STRMISKA, M. (2000). *Ozbrojená opozice: Studie k subverzivnímu terorismu*. Vyd. 1. Brno: Mezinárodní politologický ústav. 86 s. ISBN 80-210-2450-X.
- STRMISKA, M. (2001). *Smrtonosné vlastenectví, etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Vyd. 1. Brno: MPÚ. 112 s. ISBN 80-210-2721-5.
- SULLIVAN, J. (1988). *ETA and Basque nationalism: The Fight for Euskadi, 1890–1986*. Vyd. 1. London and New York: Routledge. 299 s. ISBN 0-415-00366-0.
- UBIERTO ARTERA, A.; REGLÁ CAMPISTOL, J.; JOVER ZAMORA, J. M.; SECO SERRANO, C. (eds.) (1995). *Dějiny Španělska*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 911 s. ISBN 80-7106-117-4.
- URRUTIA, I.; IRUJO, X. (2008). The Basque Language in the Basque Autonomous Community (BAC). In TOTORICAGÜENA, G.; URRUTIA, I. (eds.) *The Legal Status of the Basque Language Today: One Language, Three Administrations, Seven Different Geographies and a Diaspora*. Vyd. 1. Donostia: Eusko Ikaskuntza, s. 165–195. ISBN 978-84-8419-164-3. Staženo dne 10. 2. 2010 z WWW: <http://www.euskonews.com/0463zbk/ene_120.pdf>.
- ZALLO, R; AYUSO, M. (2009). *Conocer el País Vasco*. Vyd. 1. San Sebastian: Comunidad Autónoma del País Vasco. 90 s. ISBN 978-84-457-2864-2. Staženo dne 15. 1. 2010 z WWW: <http://www.kultura.ejgv.euskadi.net/r46-714/es/contenidos/informacion/ezagutu_eh/es_eza_eh/eza_es.html>.

b) Články

- BARRIO, A.; BARAS, M.; BARBERÁ, Ó.; TERUEL, J. R. (2009) Non-Statewide Parties and Multi-level Governance: The Case of Spain (1977-2008). *Paper presented in the ECPR General Conference of Potsdam (September 2009)*. Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW:

<<http://www.icps.es/archivos/MaterialGR/GRPP-ECPR0909NonStateWideSpain.pdf>>.

DANDOY, R. (2008). Ethno-regionalist parties in Europe: a typology. *ECPR Graduate Conference, Barcelona, 25–27 July 2008. Panel n° 251, «Ethno-regionalist Parties in Western Europe»*. Staženo dne 5. 2. 2010 z WWW:

<http://dev.ulb.ac.be/sciencespo/dossiers_membres/dandoy-regis/fichiers/dandoy-regis-publication58.pdf>.

IBARRA, P.; FILIBI, I. (2006). Policy report on the case of the Basque Country. *Policy report for EUROREG*, November 2006. Hellenic Foundation for European and Foreign Policy (ELIAMEP). Staženo dne 17. 2. 2010 z WWW:

<<http://www.eliamep.gr/en/uncategorized/policy-briefs/>>.

3) Periodická literatura

ABADIE, A.; GARDEAZABAL, J. (2003). The Economic Costs of Conflict: A Case Study of the Basque Country. *American Economic Review*, Vol. 93(1), s. 113–132. ISSN 0002-8282. Staženo dne 19. 2. 2010 z WWW:

<<http://www.hks.harvard.edu/fs/aabadie/eccp.pdf>>.

CARREÑO, F.; SANTO-TOMÁS, A. (2008). Corporate Tax Rates in the Basque Country and Navarra. *Tax Notes International*, Vol. 52, No. 10, s. 803–805. ISSN 1048-3306. Staženo dne 6. 1. 2010 z WWW: <http://www.cuatrecasas.com/web/en-ENG/PDF/careno_santo_tomas.pdf>.

GÓMEZ URANGA, M.; ETXEBARRIA, G. (2000). Panorama of the Basque Country and its Competence for Self-Government. *European Planning Studies*, Vol. 8, No. 4, s. 521–535. ISSN 0965-4313. Staženo dne 1. 2. 2010 z WWW: <<http://www.scholars-on-bilbao.info/sci.php?id=59&t=11&var=s>>.

- IDOIAGA, G. E. (2006). The Basque Conflict. New Ideas and Prospects for Peace. *Special Report No. 161*. Vydáno: United States Institute of Peace²⁴⁶. Staženo dne 1. 2. 2010 z WWW: <<http://www.usip.org/resources/basque-conflict-new-ideas-and-prospects-peace>>.
- KUNSKÁ, Z. (2006). Španielsko – demokratizácia a decentralizácia. *Teritoriální řada TER-008*. Vydáno: Praha, FSV UK, Pražské sociálně vědní studie. 24 s. ISSN 1801-5999. Staženo dne 3. 1. 2010 z WWW: <http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/80_Kunskapdf>.
- LAIZ CASTRO, C. (2003): Formación de gobierno, democracia consensual y polarización de las elites: el caso vasco. *Política y Sociedad*, Vol. 40, No. 2, s. 121–136. ISSN 1130-8001. Staženo dne 22. 1. 2010 z WWW: <<http://revistas.ucm.es/cps/11308001/articulos/POSO0303110121A.PDF>>.
- MARTÍNEZ-HERRERA, E. (2002). Nationalist Extremism and Outcomes of State Policies in the Basque Country 1979-2001. *International Journal on Multicultural Societies*, Vol. 4, No. 1. ISSN 1817-4574. Staženo dne 10. 2. 2010 z WWW: <<http://www.unesco.org/most/vl4n1martinez.pdf>>.
- MONTERO, A. P. (2005). The Politics of Decentralization in a Centralized Party System. The Case of Democratic Spain. *Comparative Politics*, Vol. 38, No. 1, s. 63–82. ISSN 0010-4159.
- SOMUANO, F. (2002). Voto nacionalista en España. Su explicación desde diversas perspectivas teóricas. *Foro Internacional*, Vol. XLII., No. 3, s. 572–598. ISSN 0185-013X. Staženo dne 28. 1. 2010 z WWW: <http://revistas.colmex.mx/resultados_busqueda.jsp?autor=22424>.
- VEDEJA, G. M. (2009). ETA Terrorism: An Impediment to Spanish Integration. *Political science No. 172*. Vydáno: University

²⁴⁶ ISSN není uvedeno.

of the Philippines (Manila)²⁴⁷. Staženo dne 14. 2. 2010 z WWW:
<<http://www.scribd.com/doc/21562820/ETA-Terrorism-An-Impediment-to-Spanish-Integration>>.

WOODWORTH, P. (2001). Why Do They Kill? The Basque Conflict in Spain. *World Policy Journal*, Vol. 18, s. 1–12. ISSN 0740-2775.

4) Internetové zdroje

(datum poslední aktualizace: 8. 5. 2010)

Autonomní společenství *Comunidad Foral de Navarra*:

<http://www.navarra.es/>

Baskické ministerstvo pro správu soudnictví (*Administración de Justicia en Euskadi*): <http://www.justizia.net/>

Baskický deník *Diario Vasco*: <http://www.diariovasco.com/>

Baskický deník *Gara*: <http://www.gara.net/>

Baskický parlament (*Parlamento Vasco*):

<http://www.parlamento.euskadi.net/>

Centrum pro baskická studia (*Center for Basque Studies*):

<http://basque.unr.edu/>

Databáze celosvětových výsledků voleb:

<http://www.electoralgeography.com/>

Databáze historických výsledků španělských voleb:

<http://www.historiaelectoral.com/>

Databáze španělských legislativních dokumentů:

<http://www.noticias.juridicas.com/>

Dolní komora španělského parlamentu (*Congreso de los Diputados*):

<http://www.congreso.es/>

Evropská komise (institute EU): <http://www.ec.europa.eu/>

Horní komora španělského parlamentu (*Senado*): <http://www.senado.es/>

²⁴⁷ ISSN není uvedeno.

Kastilsko-leónský deník *El Norte de Castilla*: <http://www.nortecastilla.es/>

Mediální korporace RTVE (zpravodajský portál): <http://www.rtve.es/>

Oficiální stránky baskické vlády Autonomního společenství Baskicko (*Gobierno Vasco*): <http://www.basques.euskadi.net/t32-7413/en/>;
<http://www.euskadi.net/>

Parlament provincie Guipúzcoa/Gipuzkoa (*Juntas Generales de Gipuzkoa*):
<http://www.jjgg-gipuzkoa.net/>

Parlament provincie Álava/Araba (*Juntas Generales de Álava*):
<http://www.jjggalava.net/>

Parlament provincie Vizcaya/Bizkaia (*Juntas Generales de Bizkaia*):
<http://www.jjggbizkaia.net/>

Politická strana *Aralar*: <http://www.aralar.net/>

Politická strana EAJ-PNV: <http://www.eaj-pnv.eu/>

Politická strana *Eusko Alkartasuna*: <http://www.euskoalkartasuna.org/>

Politická strana *Ezker Batua-Berdeak*: <http://www.ezkerbatua-berdeak.org/>

Politická strana PC: <http://www.partidocarlista.com/>

Politická strana PP: <http://www.ppvasco.com/>; <http://www.pp.es/>

Politická strana PSE-EE/PSOE: <http://www.socialistasvascos.com/>;
<http://www.psoe.es>

Politická strana UPyD: <http://www.upyd.es/>

Portál o historii Baskicka: <http://www.kondaira.net/>

Portál o historii Španělska: <http://www.historiasiglo20.org/>

Španělské ministerstvo pro teritoriální záležitosti (*Ministerio de Política Territorial*): <http://www.map.es/>

Španělské ministerstvo vnitra (*Ministerio del Interior*): <http://www.mir.es/>

Španělský deník *20 minutos*: <http://www.20minutos.es/>

Španělský deník *El Mundo*: <http://www.elmundo.es/>

Španělský deník *El País*: <http://www.elpais.es/>

Španělský ústavní soud (*El Tribunal Constitucional de España*):
<http://www.tribunalconstitucional.es/>

Účetní soud Španělska (*El Tribunal de Cuentas*): <http://www.tcu.es/>

Ústav pro výzkum veřejného mínění *Eurobarometro*:

<http://www.ehu.es/euskobarometro/>

Seznam zkratek

- AS – autonomní společenství
- ASB – Autonomní společenství Baskicko
- AP – *Alianza Popular* (Lidová aliance)
- CiU – *Convergència i Unió* (Konvergence a jednota)
- D3M – *Democracia Hiru Milloi* (Demokracie 3.000.000)
- EA – *Eusko Alkartasuna* (Baskická solidarita)
- EAE-ANV – *Eusko Abertzale Ekintza – Acción Nacionalista Vasca* (Baskické nacionalistické hnutí)
- EAJ-PNV²⁴⁸ – *Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco* (Baskická strana příznivců Boha a Starého zákona – Baskická nacionalistická strana)
- EB-B²⁴⁹ – *Ezker Batua/Berdeak* (Sjednocená levice/Zelení)
- EC-FED – *Coalición electoral esquerra de Cataluña* (Volební koalice levice Katalánska)
- EH – *Euskal Herritarrok* (My, baskický lid)
- ETA – *Euskadi Ta Alkartasuna* (Baskicko a jeho svoboda)
- EU – Evropská unie
- FP – *Frente Popular* (Lidová fronta)
- GM – *Grupo Mixto* (Smíšený klub)
- HB – *Herri Batasuna* (Jednota lidu)
- IU – *Izquierda Unida* (Sjednocená levice)
- KAS – *Koordinadora Abertzale Socialista* (Socialistická a nacionalistická koordinační rada)
- MLNV – *Movimiento de Liberación Nacional Vasco* (Hnutí za baskické národní osvobození)
- PDP – *Partido Demócrata Popular* (Lidová demokratická strana)
- PDPC – *Coalición elect. Pacte democràtic per Catalunya* (Volební koalice Demokratická dohoda pro Katalánsko)
- PL – *Partido Liberal* (Liberální strana)
- PP – *Partido Popular* (Lidová strana)
- PSE-EE – *Partido Socialista de Euskadi–Euskadiko Ezkerra* (Baskická socialistická strana – Baskická levice)
- PSOE – *Partido Socialista Obrero Español* (Španělská socialistická a dělnická strana)
- UD – *Unión de Derechas* (Unie pravicových stran)
- UDC-IDCC – *Unió del Centre i la Democracia Cristiana de Catalunya* (Unie centra a Křesťanské demokracie Katalánska)
- UPyD – *Unión, Progreso y Democracia* (Jednota, pokrok a demokracie)

²⁴⁸ Respektive PNV.

²⁴⁹ Respektive EB.

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

na téma

Autonomní společenství Baskicko – jeho politický systém a legislativní zakotvení autonomie v rámci Španělského království

Jméno: Adéla

Příjmení: Hašková

Obor: Politologie a mezinárodní vztahy

Semestr: LS 2009

Konzultant: PhDr. Lada Šušlíková, PhD.

V Praze dne 5. června 2009

1. Úvodní část

a) Vymezení tématu

Tématem mé práce bude analýza současného politického systému španělského autonomního společenství Baskicko. Jde o oblast nacházející se na severu Španělska, kterou obývá převážně národ Basků, hovořících kromě španělštiny i vlastním úředním jazykem – baskičtinou. Baskicko již od 19. století v rámci Španělska usiluje o „sebeurčení“, což u umírněnější části obyvatelstva i politické reprezentace znamená vyšší míru autonomie, v radikálnější formě pak až nezávislost. Autonomního postavení bylo docíleno roku 1936 za 2. španělské republiky, ovšem občanská válka a následný Frankův režim tento status Baskicku opět nadlouho odebraly (k obnovení autonomie došlo roku 1978, po znovunastolení demokratického zřízení ve Španělsku). Přesto se i následující desetiletí baskický nacionalismus neodmlčel a k dosažení cílů byly radikální skupinou ETA využívány i teroristické metody. Ačkoli v rámci nového demokratického režimu byla Baskicku poskytnuta velmi zásadní míra samostatnosti, a to mnohem vyšší než u většiny ostatních španělských regionů, snahy o stále širší autonomii neustávaly. Ba právě naopak, ústupky centra často vyvolávaly další a další požadavky zejména u radikální části politické reprezentace. Dnes však lze pozorovat možný nadějný obrat k umírněnější politice, neboť v autonomních baskických volbách v březnu 2009 nacionalistické strany po dlouhé době ztratily většinu v parlamentu.

Primárním úkolem mé práce bude přiblížit hlavní charakteristiky současného baskického politického systému a dále najít a pojmenovat jeho zajímavá specifika. Budu se zabývat rozdělením politických mocí, jejich podobou, vnitřní strukturou a vzájemnými vztahy, stejně jako vztahy regionálních orgánů k ústředním, celošpanělským institucím. Pozornost budu věnovat i hlavním politickým aktérům, respektive baskickému stranickému systému, jež je tvořen i stranami, které často působí i na celošpanělské úrovni. Baskický model se pokusím komparativně zasadit do rámce celého decentralizovaného Španělska, aby bylo zřetelné, jak výjimečným fenoménem je baskický nacionalismus a jeho dopady na politické uspořádání.

Kvůli přiblížení, respektive plnému pochopení dnešní situace bude určitý prostor věnován i bezprostřední historii vývoje tohoto regionu (od pádu Frankovy diktatury až po současnost). Krátce se zmíním i o kořenech baskického národnostního cítění a jeho odrazu v politické oblasti. Stěžejní část se však bude zabývat aktuální podobou baskického systému.

Baskicko a jeho autonomie je z politologického hlediska velmi zajímavým problémem, neboť motivy k jejímu zřízení byly historické, kulturní i socioekonomické – tudíž tato problematika překračuje hranice čistě politologického zkoumání, ale zahrnuje i další, vědecky často nepodchytilné aspekty (např. místy až mýtický nacionalismus, jež nabývá v rámci Baskicka různých podob). Navíc od ostatních autonomních společenství Španělska se právě Baskicko značně odlišuje i způsobem boje za své autonomistické požadavky. Krátce se proto zmíním i o tom, kde vlastně má kořeny terorismus v demokratickém Španělsku a jaké mocenské postavení a vliv měla a má v Baskicku organizace ETA.

I přesto, že média baskický problém rozhodně neopomíjejí, je tento region v české odborné literatuře stále ještě poměrně neprobádaným polem, což je jedním z hlavních důvodů (spolu s mou dlouhodobou orientací na Španělsko), proč jsem zvolila právě toto téma.

b) Metody práce, její cíle a formulace otázek

Hlavní část mé práce se bude skládat ze dvou kapitol. První se zaměří na dosavadní vývoj Baskicka z hlediska stupně autonomie v rámci Španělska (neboť je nutné zasadit dnešní politickou situaci do širšího historického rámce). Druhá, zásadní část se bude zabývat současným politickým systémem Baskicka s důrazem na charakteristiku institucí, stranického systému a vztah politických elit a běžných občanů Baskicka. Zaměřím se i na přiblížení pozice Baskicka v rámci celého Španělska. Při zkoumání tématu se budu snažit používat primárně analytickou metodu, v případě kapitol o historickém vývoji a popisu politických institucí využiji rovněž deskriptivní postup.

Mezi hlavní otázky, které si budu klást, patří například. Jaký vliv mají baskické regionální stranické subjekty na vývoj celostátní politické scény? Do jaké

míry reprezentovaly a reprezentují radikální autonomistické výkřiky politických vůdců postoje samotných Basků? Jaké jsou ústavní předpoklady moderní baskické autonomie? Z jakých kořenů baskická národní identita historicky vychází?. Jak je baskická autonomie dnes právně zakotvena?

Ve své práci budu využívat především primární prameny. Mezi mé hlavní zdroje bude patřit zejména španělská ústava a autonomní statut Baskicka, pracovat budu s volebními výsledky, výsledky referend, výzkumy veřejného mínění atd.

2. Předpokládaná osnova

1. Úvod

V úvodu bude stručně nastíněno téma celé práce, motivace ke zvolení tohoto tématu, základní východiska a cíle směřování práce. Definuji základní otázky, na které se budu snažit nalézt odpověď.

2. Historie a vývoj Baskicka

Na začátku hlavní části práce se budu věnovat nejprve historickému pozadí, které předcházelo dnešnímu politickému stavu Baskicka v rámci Španělska. Největší prostor v rámci této části bude věnován historickému vývoji ve 20. století, především pak po roce 1978. Zmíním se i o fenoménu baskického nacionalismu, který se – ve své nejkrajnější podobě – projevoval (a dosud projevuje) používáním teroristických metod k dosažení svých radikálních cílů (prostřednictvím organizace ETA).

3. Politický systém Baskicka

V této stěžejní stati se zaměřím na aktuální politický systém Baskicka, jak ho právně definuje španělská ústava a autonomní status. Součástí tohoto segmentu práce bude i charakteristika baskických institucí a dalších relevantních politických subjektů, které spoluvytvářejí celý regionální politický systém Baskicka. Přiblížím i stranický systém, který je dosud velmi ovlivňován nacionalistickým konfliktem. Role nejsilnějších stran je totiž zásadní v komunikaci se španělským centrem a jejich dílčí popularita reflektuje míru politického nacionalismu mezi baskickými voliči.

4. Závěr

Závěr práce bude věnován zhodnocení celé problematiky a zodpovězení položených otázek.

3. Předběžný seznam literatury a zdrojů

Následující seznam je pouze předběžný a bude doplněn v průběhu zpracování vlastní práce. V českém odborném prostředí není toto téma příliš zpracováváno, proto budu muset vycházet převážně z cizojazyčných internetových zdrojů, ve velké části primárních v podobě dokumentů, tzv. Statutů (regionálních ústav) a zákonů.

a. Monografie

- COLLINS, R. (1997). *Baskové*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. 293 s. ISBN 80-7106-198-0.
- DE WINTER, L. ; TURSAN, H. (1998): *Regionalist Parties in Western Europe*. 1. vyd. London: Routledge. 280 s. ISBN 0415164370.
- FIALA, V. – ŘÍCHOVÁ, B. (eds.) (2003). *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace evropských zemí*. 1. vyd. Olomouc: Moneta. 212 s. ISBN 80-900965-7-3.
- HROCH, M. (1999). *V národním zájmu*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 200 s. ISBN 80-7106-298-7.
- KLOKOČKA, V. (2006). *Ústavní systémy evropských států*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, a.s. 424 s. ISBN 80-7201-606-7.
- MORENO, L. (1997). *La federalización de España. Poder político y territorio*. 1. vyd. Madrid: Siglo veintiuno editores. 240 s. ISBN 9788432309465.
- PALACIOS BAÑUELOS, L. (2005). *La España plural: Nación, nacionalidades y regiones*. 1. vyd. Madrid: Editorial Universitas, S.A. 377 s. ISBN 9788479911775.
- ROMÁN, P. (2001). *Sistema político español*. 2. vyd. Madrid: McGraw-Hill. 400 s. ISBN 9788448132163.

- ŘÍCHOVÁ, B. a kol. (2004). *Komparace politických systémů II*. 3.vyd. Praha: VŠE. 230 s. ISBN 80-245-0757-9.
- STRMISKA, M. ; BARŠA, P. (1999). *Národní stát a etnický konflikt*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 280 s. ISBN 80-85959-52-6.
- STRMISKA, M. (1998). *Regionální strany a stranické systémy Španělska, Itálie, Velké Británie a Severního Irsku*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 202 s. ISBN 80-85959-32-1.
- STRMISKA, M. (2001). *Smrtonosné vlastenectví, etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. 1. vyd. Brno: MPÚ. 109 s. ISBN: 80-210-2721-5.
- UBIERTO ARTERA, A. ; REGLÁ CAMPISTOL, J.; JOVER ZAMORA, J. M.; SECO SERRANO, C. (eds.) (2002). *Dějiny Španělska*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 912 s. ISBN 80-7106-117-4.

b. Články

- CZERNÝ, J. (1998). Baskické národní hnutí. *Mezinárodní politika*. Vol. 21, no. 11, s. 23–25. ISSN 0543-7962.
- ČEPOVÁ, A. (2002). Španělsko: stát autonomií. *Politologická revue*. Vol. 8, no. 2, s. 59-74. ISSN 1211-0353.
- CHALUPA, J. (1999). Kapitoly z dějin baskického nacionalismu. *Historický obzor*. Vol. 10, no. 3/4, s. 63–70. ISSN 1210-6097.
- MARTINEZ HERRERA, E. (2001). From Nation-Buliding to Building Identification With Political Communities. Consequences Of Political Decentralization in Spain, The Basque Country, Catalonia and Galicia, 1978 -2001. *European Journal of Political Research*. Vol. 41, no. 4, s. 421 - 453. ISSN 0304-4130
- MARTINEZ-HERRERA, E. (2002). Nationalist Extremism and Outcomes of State Policies in the Basque Country 1979-2001. *International Journal on Multicultural Societies*. Vol. 4, no. 1, s. 16-40. ISSN 1817-4574.
- MORENO, L. (2002). Decentralization in Spain. *Regional Studies*. Vol. 36, no. 4, s. 399-408. ISSN 1360-0591.

c. Dokumenty

Španělská Ústava (Constitución española)

(Staženo z <http://www.faest.org/documentos/manual/constitucion.pdf> dne 3.6.2009)

Autonomní status Baskicka 1979

(Staženo z http://www.hazteoir.org/documentos/e_pais_vasco.pdf dne 3.6. 2009)

Autonomní status Baskicka 1936

(Staženo z

<http://www.cervantesvirtual.com/servlet/SirveObras/hist/68038321547792941754491/p0000001.htm> dne 3.6. 2009)

Tzv. Plán Ibarretxe

(Staženo z http://www.elmundo.es/documentos/2003/10/estatuto_vasco.pdf dne 3.6. 2009)

d. Internetové zdroje

(datum poslední aktualizace 3.6. 2009)

www.euskadi.net/ (oficiální stránky Autonomního společenství Baskicko)

www.ehu.es/euskobarometro/ (stránky ústavu pro výzkum veřejného mínění Eurobarometro)

www.congreso.es (stránky dolní komory španělského parlamentu)

www.senado.es (stránky horní komory španělského parlamentu)

www.parlamento.euskadi.net (stránky autonomního baskického parlamentu)

www.eaj-pnv.eu (stránky pol. strany EAJ-PNV)

www.socialistasvascos.com (stránky pol. strany PSE-EE)

www.ppvasco.com (stránky pol. strany PP Vasco)

www.aralar.net (stránky pol. strany Aralar)

www.euskoalkartasuna.org (stránky pol. strany Eusko Alkartasuna)

www.ezkerbatua-berdeak.org (stránky pol. strany Ezker Batua-Berdeak)

www.upyd.es (stránky pol. strany UPyD)

www.hiru.com (veřejný baskický vzdělávací portál)